

Dalby 63:4 m fl

RAÄ Dalby 40:1/L1988:815
Dalby socken och Lunds kommun, Skåne län
Arkeologisk schaktningsövervakning 2020–2021
Linnea Lidh

Titel: Dalby 63:4 m fl

Författare: Linnea Lidh

Kulturmiljörapport: 2022:20

Omslagsbild: Schaktning i vägbanan utanför Gästis i Dalby, på Tingsgatan. Fotografiet taget från nordöst.

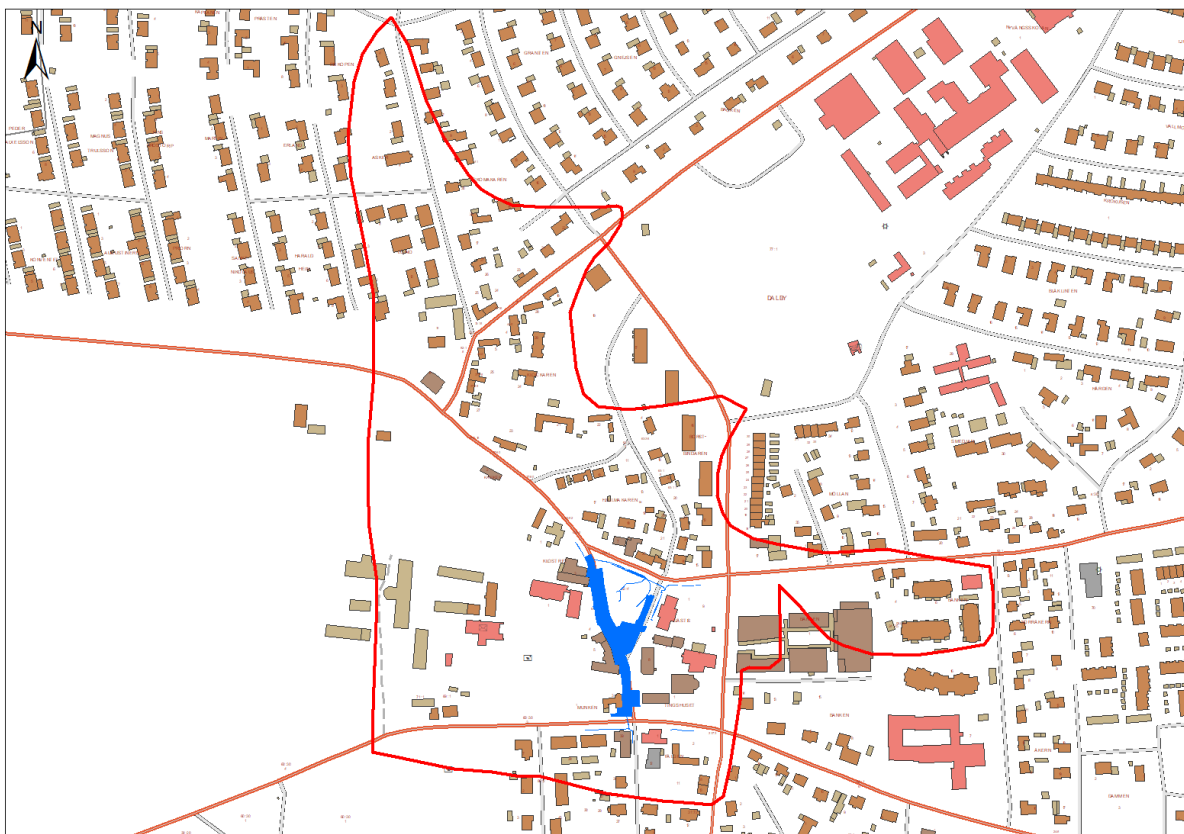
Upphovsrätt: Där inget annat är angivet, enligt Creative Commons licens CC BY

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Inledning	2
Fornlämningsmiljö	2
Tidigare arkeologiska iakttagelser	4
Genomförande och resultat	4
Ledningsdragning och brunnar i trottoaren.....	4
Lundavägen.....	5
Tingsgatan.....	11
Parken	16
Kulturlagerstatus.....	19
Förslag på fortsatta åtgärder	19
Administrativa och tekniska uppgifter	20
Referenser.....	21
Bilagor	21
Bilaga 1. Plan och –sektionsritningar	22
Bilaga 2. Fyndförteckning LUHM-nr 33107	31
Bilaga 3. Makrofossilanalys.....	35
Bilaga 4. ¹⁴ C-analys	38
Bilaga 5. Konserveringsrapport.....	42

Sammanfattning

- Med anledning av att Lunds kommun planerade att bygga om vid Trekanten i Dalby, där slitlager, nya kablar och brunnar skulle anläggas, genomförde Kulturen i Lund en arkeologisk undersökning i form av en schaktningsövervakning enligt Länsstyrelsens beslut (dnr. 431-20097-2020 och Kulturens projektnr. A_2020_0085).
- Inledningsvis skulle ärendet behandla arbeten i trottoar där ledningar redan var förlagda och byte av gamla brunnar som skulle genomföras. Eldragning och schakt för fundament som skulle förläggas i parken förväntades beröra tidigare orörda kulturlager. Efter hand har ärendet kompletterats ett flertal gånger då bland annat gatans bärlager åtgärdades för ny asfaltering och ny gatsten. Därmed behövde vägbanan banas av ner till 1 meters djup på Lundavägen samt i Tingsgatans södra del.
- Längst vägbanan i Lundavägen och södra Tingsgatan framkom intakta äldre kulturlager och flera välbevarade anläggningar, så som lertäcker, stolphål, brunnar och ett dike. En grop som påträffats i Lundavägen har daterats till tidigmedeltid. Två brunnar som påträffats i Tingsgatan har daterats till mellan tidigmedeltid och senmedeltid. Flera av anläggningarna kan troligen knytas till byns gårdslägen och diket är troligen det gränsdike som skilt byn från kyrkans marker. Dikets understa lager har kunnat dateras till högmedeltid.

Figur 1. Karta över fornlämningen Dalby historiska bytomt, RAÄ40:1/L1988:815, undersökningsområdet är markerat i blått. © Lantmäteriet

Inledning

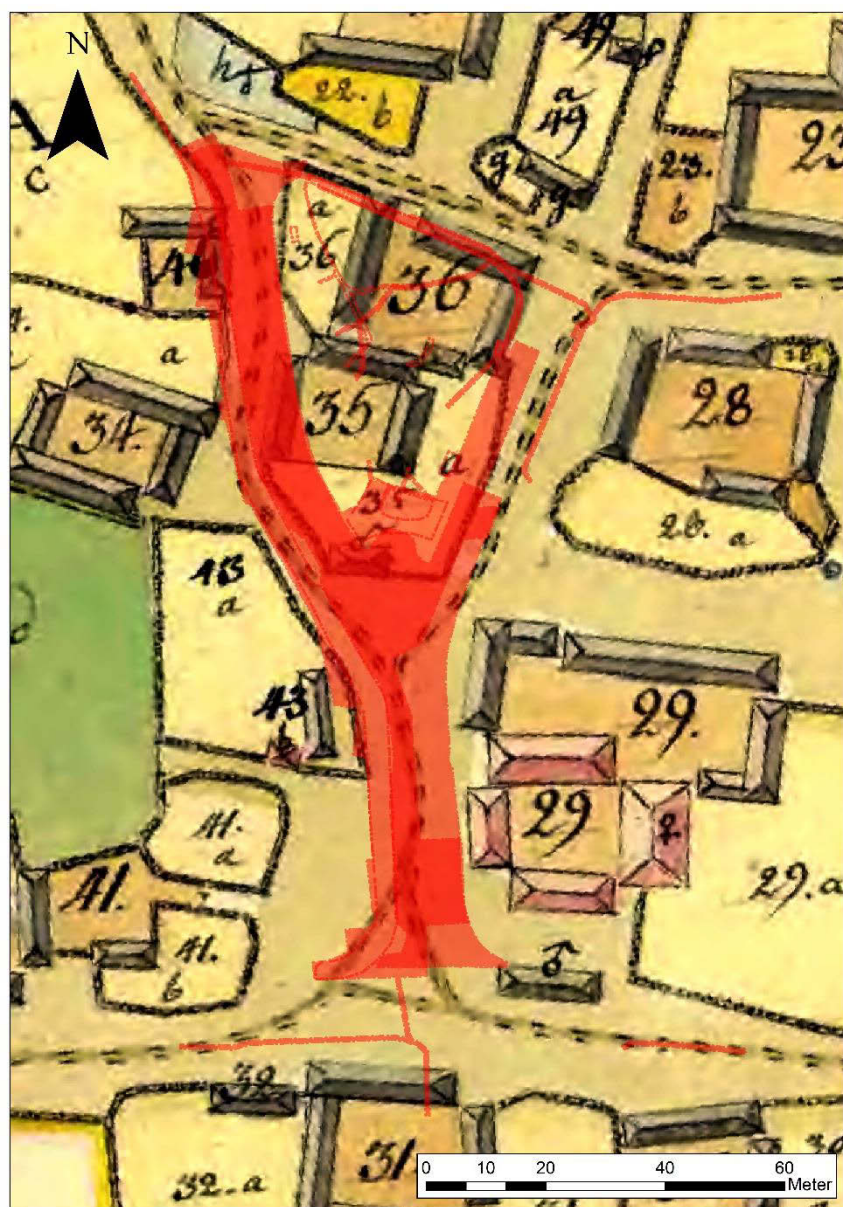
Med anledning av att Lunds kommun planerade att bygga om vid Trekanten i Dalby, där slitlager, nya kablar och brunnar skulle anläggas, genomförde Kulturen i Lund en arkeologisk undersökning i form av en schaktningsövervakning enligt Länsstyrelsens beslut (dnr. 431-20097-2020 och Kulturens projektnr. A_2020_0085). De ingrepp som var planerade att genomföras, förutom byte av slitlager, var att schakta för elkablar i trottoaren samt i parken med ett djup på 0,80 meter, schaktning för ny kantsten med 0,50 meters djup, schakta för byte av ett flertal brunnar med ett djup av 1,50 meter, schakta i parken för nya bänkar ner till 0,50 meters djup samt schaktning för en trädgrop på 1 meters djup.

Fornlämningsmiljö

Under senare delen av 1000-talet var Dalby ett viktigt administrativt centrum för statsmakten och kyrkan. Dalby kyrka, kloster och kungsgård etablerades redan under 1000-talet. Enligt Erik Cinthio började troligen Sven Estridsen att bygga stenkyrkan i samband med att han placerade Egino som biskop i Dalby år 1060 (Cinthio 1989:22 ff). Delar av kungsgården, vilken var belägen väster om kyrkan, blev

troligen uppförd ungefär samtidigt som kyrkan (Cinthio 1983:91 f). De munkar som verkade i Dalby under 1000-talet, tillhörde troligen benediktinerorden. Klostret reformerades vid början av 1100-talet och löd därefter under S:t Augustinius regler, liksom bröderna vid domkyrkan i Lund gjorde. Hela sockenkyrkan, den mellersta delen av klosterkyrkan samt två tredjedelar av byn brann ned vid en våldsam brand år 1388. Enligt uppgift kom även klostret att lida skada vid Karl Knutssons härjningar år 1452. Kristian I bestämde sig år 1530 för att sekularisera klostret och tillsatte Anders Bille som förste länsherre (Cinthio 1983, 1989).

Från Dalby klostrets intäktsbok från år 1530 framgår att det i Dalby vid denna tid fanns 38 gårdar (Ericsson & Guldåker 2015:4). Enligt en geometrisk karta över Dalby från år 1719, låg det något färre gårdar i byn i början av 1700-talet. Åtta av dessa historiska gårdslägen låg delvis inom aktuellt undersökningsområde, vilket också berör bygatan i den historiska byn. Trekanten ligger centralt inom den historiska byn (figur 2).

Figur 2. Planritning över undersökningsområdet, i rött, över 1786 års karta över Dalby.

Tidigare arkeologiska iakttagelser

Ett flertal arkeologiska undersökningar har under åren genomförts i Dalby, varav en stor andel har kommit att beröra kyrkan och klosterområdet, men även en del profana lämningar har undersökts. År 1981–82 genomfördes en större undersökning öster om kyrkan, där det blottades syllstenar och andra lämningar efter minst två byggnader, vilka daterades till 1500–1600-tal. Båda byggnaderna kan ha varit sammanbyggda med den östra klosterlängan. I kv Klockaren norr om kyrkan har medeltida källare byggda av natursten påträffats. I samband med ombyggnation av Skjutsstallarna i Dalby påträffades intakta medeltida kulturlager från 0,50 meters djup ned till schaktbotten på 0,80 meter djup. Bland annat dokumenterades ett brandlager och en stenläggning, vilket tyder på att en äldre gård legat på platsen (Karlsson 2005). År 2015 genomfördes en arkeologisk förundersökning i kv Banken 6. Vid förundersökningen framkom bland annat odlingslager, syllstensrader och en stenläggning. Endast en keramikskärva av typen yngre rödgods påträffades (Ericsson & Guldåker 2015).

Genomförande och resultat

Ärendet skulle från början behandla arbeten i trottoar där ledningar redan var förlagda och byte av gamla brunnar som skulle genomföras. Eldragning och schakt för fundament som skulle förläggas i parken kunde beröra tidigare orörda äldre kulturlager. Efterhand kompletterades ärendet ett flertal gånger, bland annat för att gatans bärlager inte var tillräckliga för ny asfaltering och ny gatsten och därför behövde vägbanan banas av ner till 1 meters djup på Lundavägen samt i Tingsgatans södra del. Gropen för det nya trädet i parken behövde utvidgas och i parkens södra del, där gatsten skulle läggas, behövde man gå ner 0,50 meter, då det inte räckte att lyfta slitlagret.

Schaktningsarbetet på platsen påbörjades innan Kulturen blivit informerade. Detta uppmärksammades när vi mottog en tidsplan för arbetet från Lunds kommun, som talade för att etableringen hade skett en och en halv vecka tidigare. Därefter fungerade kommunikationen från kommunen mycket bra. För att enklast redovisa resultaten från schaktningsövervakning i Dalby delas arbetet upp i fyra områden. Ledningsdragningarna och brunnarna i trottoaren, vägbanan i Lundavägen, Vägbanan i Tingsgatan samt schaktningarna inne i parken.

Ledningsdragning och brunnar i trottoaren

De första arbeten som genomfördes på platsen var ledningsdragningar i gatans västra sida med start längst i söder vid Malmövägen. Schakten förlades enligt ritningarna där kantsten byttes ut ner till ett djup av 0,50 meter och kabeldragning förlades på 0,80 meter. De brunnar som skulle bytas ut sattes på omkring 1,50 meters djup. De första 13–14 metrarna som grävdes blev ej arkeologiskt övervakade då Kulturen inte blivit meddelade om grävstart. På plats meddelade anläggarna att de bara varit nere i bärlager hittills. Efter inspektion vid fortsatt schaktning konstaterades att de äldre ledningsschakten

mestadels innehöll bärlager med bitvis inblandning av kulturlager som återdeponerats. Inga bevarade kulturlager dokumenterades i ledningsschakten eller vid brunnarna.

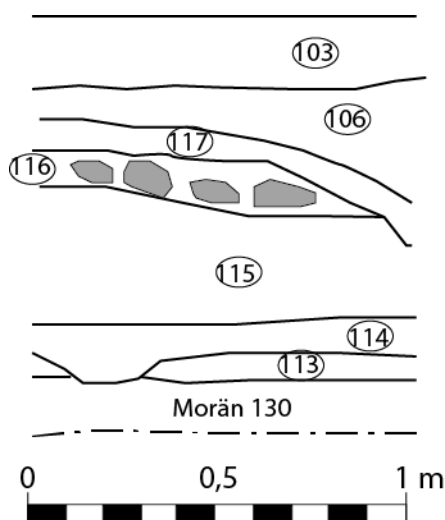
Figur 3. Schakt i trottoaren längst Lundavägens västra sida, fotografiet taget från söder.

Lundavägen

Asfalt och en äldre gatstensläggning plockades bort inför påbörjat schaktningsarbete. Schaktet tog upp gatans hela bredd ner till cirka 0,80 till 1 meters djup. Schaktningen påbörjades i Lundavägens södra del och drogs norrut, vart efter lades det markduk och fylldes på med bärlager (figur 7).

På östra sidan av parken framkom, under ett bärlager till gatstenen, en äldre stenläggning på ett djup av cirka 0,20 meter, bestående av rund natursten i blandad storlek. Denna stenläggning kunde följas större delen av vägsträckan upp till korsningen till Hällestadsvägen. Under stenläggningen framkom ett grått lerigt lager med sandinblandning och detta kunde följas ner till moränen som framkom på cirka

0,90 meter. Inga lagerskiften gick att se under schaktningen. Massorna var något mer matjordsaktiga i botten. I sektionerna kunde man urskilja lagerskiften vilket framgår av två mindre sektioner (figur 4, bilaga 1; sektion 261 och 262).

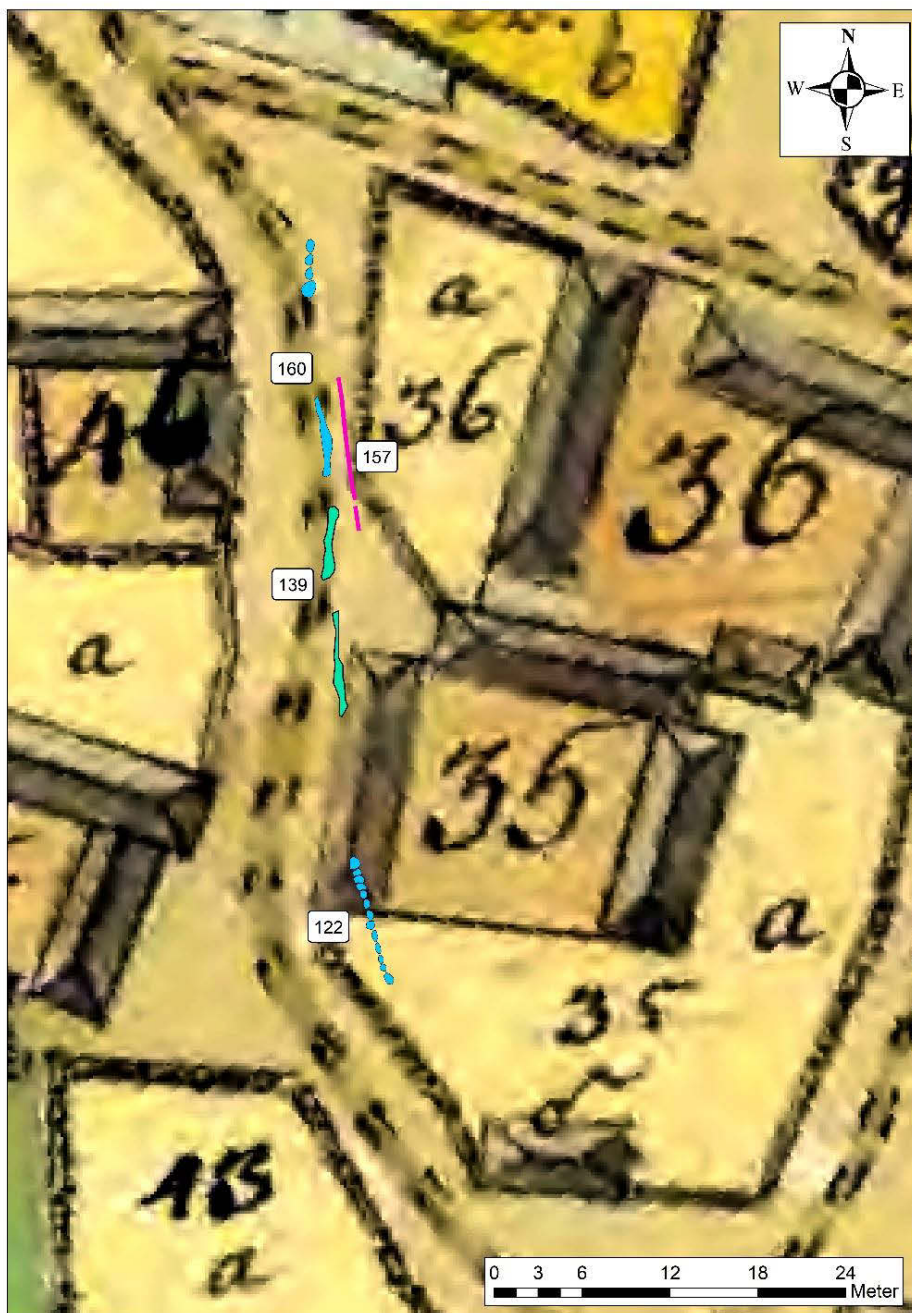

Figur 4. Norra sektionen, sektion 262.

Centralt i vägbanan framkom större sten i rad i nordsydlig riktning i flera omgångar i det stora gråa bottenlagret. Stenarna varierade i storlek från 0,50 meter till 1 meter i diameter (kontexter 122, 139, 157 och 160). I fält tolkades stenen som syllstenrader till byggnader tillhörande gårdshus från gård nr. 35 och 36 som legat inne i parken (figur 5). Jämför man med det äldre kartmaterialet från år 1786 passar stenens sträckning inte så bra överens med byggnadernas orientering och placering. Stenen i kontext 122 passar bättre in med den västliga tomtgränsen till gård 35 som är inritad på kartan från år 1786 och eventuellt skall föreställa en gårdsgård i sten. Detsamma gäller stenarna i kontext 157 som endast noterades i sektionen in till parken och kan då möjligen höra till gård 36 gårdsgård. Stenarna i norra delen av gatan (139 och 160) hör möjligen till den äldre stenläggningen i gatan och har bildat en västlig stabiliserande kant.

I moränleran framträdde flera nedgrävningar som alla plandokumenterades med inte undersöktes helt. I södra delen av Lundavägen kom ett kluster av nedgrävningar som dokumenterades. Dessa tolkas ligga inne på gårdsmarken för nr. 35. Flera av dem var dem var runda, cirka 1 meter i diameter. Alla undersöktes inte mer än i plan, men en av groparna var cirka 0,90 meter djup och två andra var 0,50 meter djupa från morännivån. Fyllningen i nedgrävningarna innehöll keramik av typen Östersjöform och kan då datera anläggningarna till 1000–1100-talet. Djurben stod vertikalt i fyllningen, vilket tyder på att groparna lagts igen vid ett tillfälle. En del av nedgrävningarna tolkas som lertäcker. I fyllningen i en av de nedgrävningar som tolkas som lertäcker (kontext 120, PM268) togs ett makrofossilprov. Makrofossilprovet uppvisade spår av främst förkolnat material. Bland detta märks köksavfall i form av benfragment och förkolnat säd som havre, skalkorn och brödvete (PM268, bilaga 3). Ett ¹⁴C-prov från makrofossilprovet analyserades, med datering till år 1045–1221 Cal. AD (95,4% probability), se Bilaga

4. Den bottenavsatta fyllningen har därmed kunnat dateras till tidigmedeltid, vilket även överensstämmer med fynden av keramik som påträffats i fyllningen.

Figur 5. Karta från år 1786 med kontexterna 122, 139, 157 och 160 markerade.

I sydvästra delen av schaktet framkom en stenpackning strax över moränen och den bestod av mindre ganska tätt packade stenar med storlekar mellan 0,10 och 0,15 meter i diameter. Stenpackningen tolkas som delar av en äldre gatbeläggning. Dock framkom stenarna bara på en begränsad yta och försvann lika hastigt som de framkom.

En bit väster ut från stenpackningen framkom en fyrkantig nedgrävning som var cirka 1,60×2,30 meter stor och tolkades i fält som ett möjligt grophus. Nedgrävt i fyllningen till grophuset framkom stenar i varierande storlek i flera skift med oklar funktion. Då stenen ej verkade vara värmepåverkad tolkas stenarna som resterna av någon typ av fundament snarare än sten för matlagning. I fyllningen mellan stenarna framkom stora mängder keramik av typen Östersjöform. Rimligen är då grophuset äldre än vad keramiken daterar vilket gör att vi kan ha funnit spår av den tidigaste markanvändningen.

Centralt på Lundavägen framkom två ovala grunda nedgrävningar som omfattade cirka 1,30×3,80 meter och 1,40×3,40 meter. I botten framkom ett tunt humöst lager. Möjligen rör det sig om förvaringsgropar eller stukor. I en av fyllningarna framkom keramik av typen Östersjöform samt äldre rödgods, vilket möjligen kan förlägga destructionen till tidig-/högmedeltid.

Ungefär halvvägs upp i Lundavägen framträdde svallade sandlager på moränen i schaktets västra kant. Ett dike framkom några schaktmeter senare och drog sig succesivt öster ut i schaktet. Diket var omkring 3,50 m brett och från morännivån var diket cirka 0,60 m djupt (figur 6).

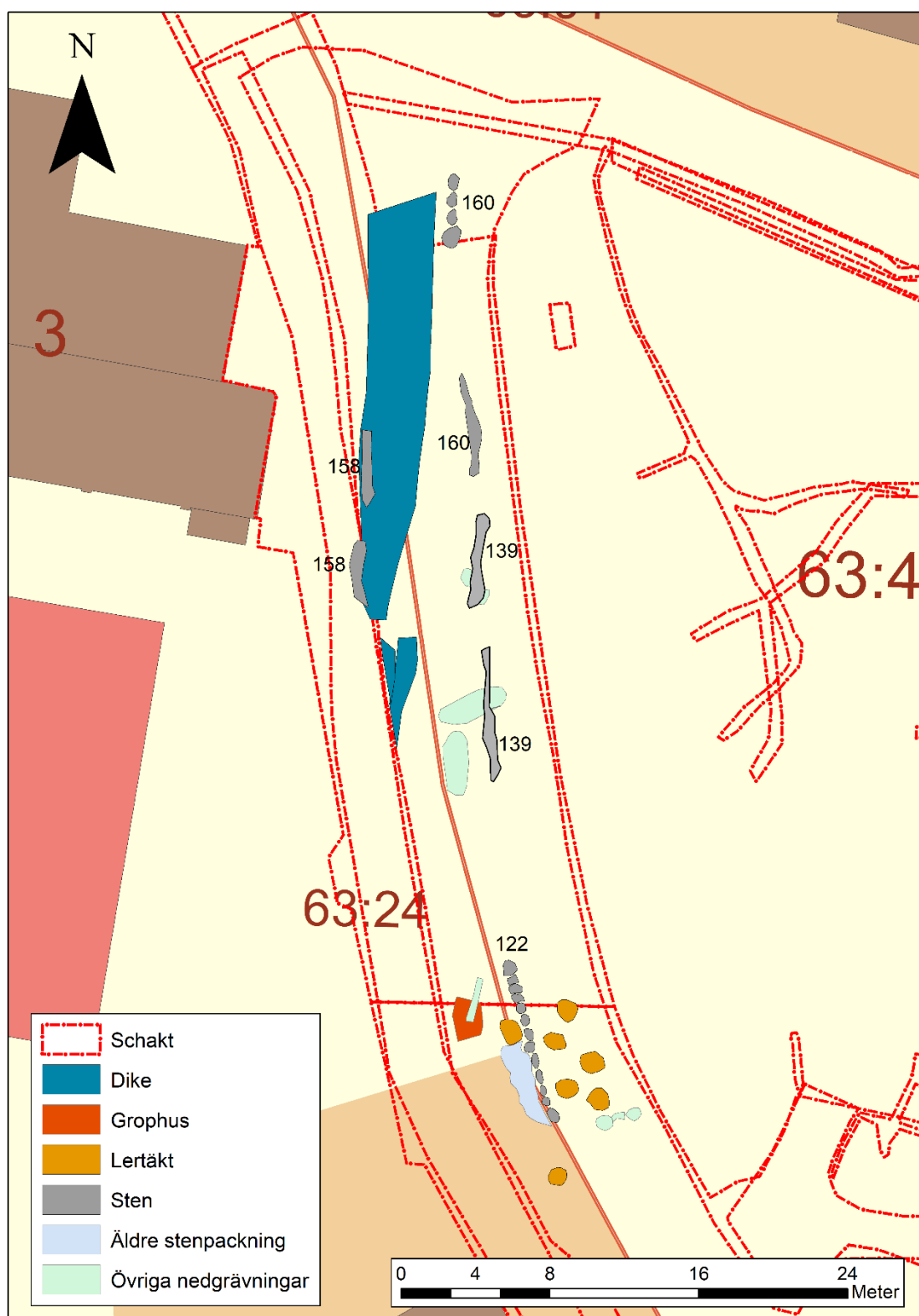

Figur 6. Sektionen i diket, fotografiet taget från norr.

Den hade en rund bottenkant och ganska plan botten där det framkom en del mindre sten. Diket bestod överst av olika svämlager av sand och lera som ackumulerats över tid. Det tjocka bottenlagret bestod av brun kompakt humus som tolkas vara resterna av nedbrutet material så som löv och grenar. Två makrofossilprover skickades in på analys, ett taget i det översta fyllningen (PM161) och ett i botten (PM162). Makrofossilprovet från dikets översta destruktionslager uppvisade spår av ängsväxter, köksavfall samt latrinavfall. Materialet är sekundärt påfört i diket, exempelvis att material från andra håll har deponerats i diket och/eller att jord från kålgårdar har förts in till området för kyrkogården (PM161,

bilaga 3). Provet från dikets understa lager uppvisade däremot nästan enbart spår av ogräs, som ingått i kyrkogårdens flora (PM162, bilaga 3). Ett ^{14}C -prov från dikets understa lager analyserades, med datering till år 1297–1397 Cal. AD (95,4% probability), se Bilaga 4. Det bottenavsatta lagret i diket har därmed kunnat dateras till omkring högmedeltid.

Diket tolkas som fortsättningen på det dike som år 1968 påträffades öster om dagens kyrkogård inne på fastigheten Klostret 5. Diket som då dokumenterades var cirka 1 meter djupt och 6–6,50 meter brett, vilket är något större och bredare än dike som framkom i Lundavägen (Wienberg 2012:49). Den information och dokumentation från år 1968 är något sparsmakad, men det tycks som att det dike som framkom år 2020 ligger i samma linje. Att ett dike byter karaktär under en sträcka av omkring 70 meter kanske inte är helt otänkbart.

Figur 7. Planritning över Lundavägen med ett urval av anläggningarna markerade, mot bakgrund av fastighetskartan. © Lantmäteriet

Tingsgatan

Asfalt och en äldre gatstensläggning plockades bort inför påbörjat schaktningsarbete. Gatan schaktades i etapper, först västra och sedan östra sidan. Schaktet tog upp gatans hela bredd ner till cirka 0,60 till 1 meters djup och med markduk på botten, därefter lades bärlager. Precis som i Lundavägen låg bärlager som det översta lagret i vägbanan, ner till omkring 0,50 meter i norra delen av gatan men tunnades ut åt söder. Under detta framkom lager som skulle kunna vara äldre marklager, se sektion 184.

I Tingsgatans nordvästra hörn framkom en del större nedgrävningar samt flera mindre, se figur 10. Ett par av dem tolkades som lertäkter i fält medan andra inte gick att göra någon ytterligare tolkning av. I lertäkterna framkom keramik av typen Östersjökeramik samt äldre rödgods. Två av de lite större nedgrävningarna är ändå intressanta att ta upp då de innehöll en del sten som skulle kunna vara någon form av fundament eller möjligen förvaringsgropar (172 och 185). Nedgrävning 185 hade en något kantig form i plan, men syftet med det är oklart. Något längre söder ut i västra delen av schaktet framkom flera stolphål som möjligen kan knytas till minst ett stolpburet hus i östvästlig riktning.

En större nedgrävning (181) framkom precis söder om tomt 35 och tolkades i fält som en brunn på 2,50 meter i diameter. I fyllningen framkom flera lager som tolkas ha tillkommit under tiden brunnen stått öppen (se sektion 183, bilaga). Fynd av keramik av typen yngre svartgods, möjligen importerat från Lübeck, och äldre rödgods kan datera brunnens igenläggning till högmedeltid. En skärva som skulle kunna komma från en amfora återfanns också i fyllningen. Nedgrävningen hade något inåtsluttande väggar och botten var rundad. Dock blev konstruktionen enbart cirka 1,30 meter djup från morännivån. Ett makrofossilprov togs i det understa lagret, som påvisade välbevarat material i form av stalldynga, köksavfall, en mindre andel bryggeriavfall och en stor mängd krossade hasselnötsskal (PM182, bilaga 3). Provet dominerades också av rottrådar, spår av torvor från jorden, vilka tolkats vara en igenfyllnad. Ett ¹⁴C-prov från brunnens understa lager analyserades, med datering till 1225–1284 Cal. AD (95% probability). Det bottenavsatta lagret i brunnen har därmed kunnat dateras till högmedeltid (PM182, bilaga 4), vilket även överensstämmer med det fyndmaterial av keramik som påträffats i brunnen.

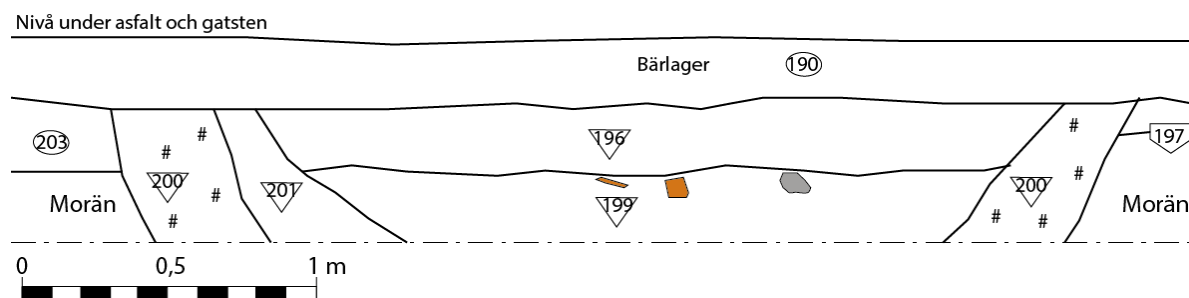
Fynden som framkom i anläggningarna i Tingsgatan, jämfört med de i Lundavägen, är att de är något senare i tiden vilket innebär en förflyttning av nyttjandet av marken något söder ut efter en tid. Om det beror på att tomtgränser och vägsträckor justeras efter ett tag eller om det helt enkelt indikerar omstruktureringar av markutnyttjande är svårt att säga.

I Tingsgatans nordöstra del framkom en rustbädd (209) på ett djup av cirka 0,70 meter som till stor del bestod av nedbrutna humösa massor, men där en del grenar var välbevarade. Under rustbädden framkom en stenläggning (210) på ett djup av 0,80 meter, där stenens storlek varierade mellan 0,10 och 0,20 meter i diameter. Stenläggningen och rustbädden framkom på en yta av omkring 3×6 meter. Söder om stenläggningen framkom en rad med något större sten (212) som låg i östvästlig riktning i ett skift. Norr om stenläggningen låg även där stenrader (211) i östvästlig riktning men här kom två parallella rader. Stenen i norr var ganska plana ovanpå och tolkades som en del av en stenläggning snarare än

syllsten. Stenen fortsatte in i östra schaktkanten. Varför det endast låg stenläggning här och inte någon annanstans längst gatusträckningen var lite märkligt. Möjligen utgjorde stenläggningen en del av en gårdsyta, kanske tomt 35, och den södra stenraden kan vara resterna av tomtgränsen. Alternativt markerar stenen en gatukorsning eller utgör resterna av en äldre gatusträckning i östvästlig riktning. Se figur 8, där stenen är placerad över 1786 års karta från Dalby.

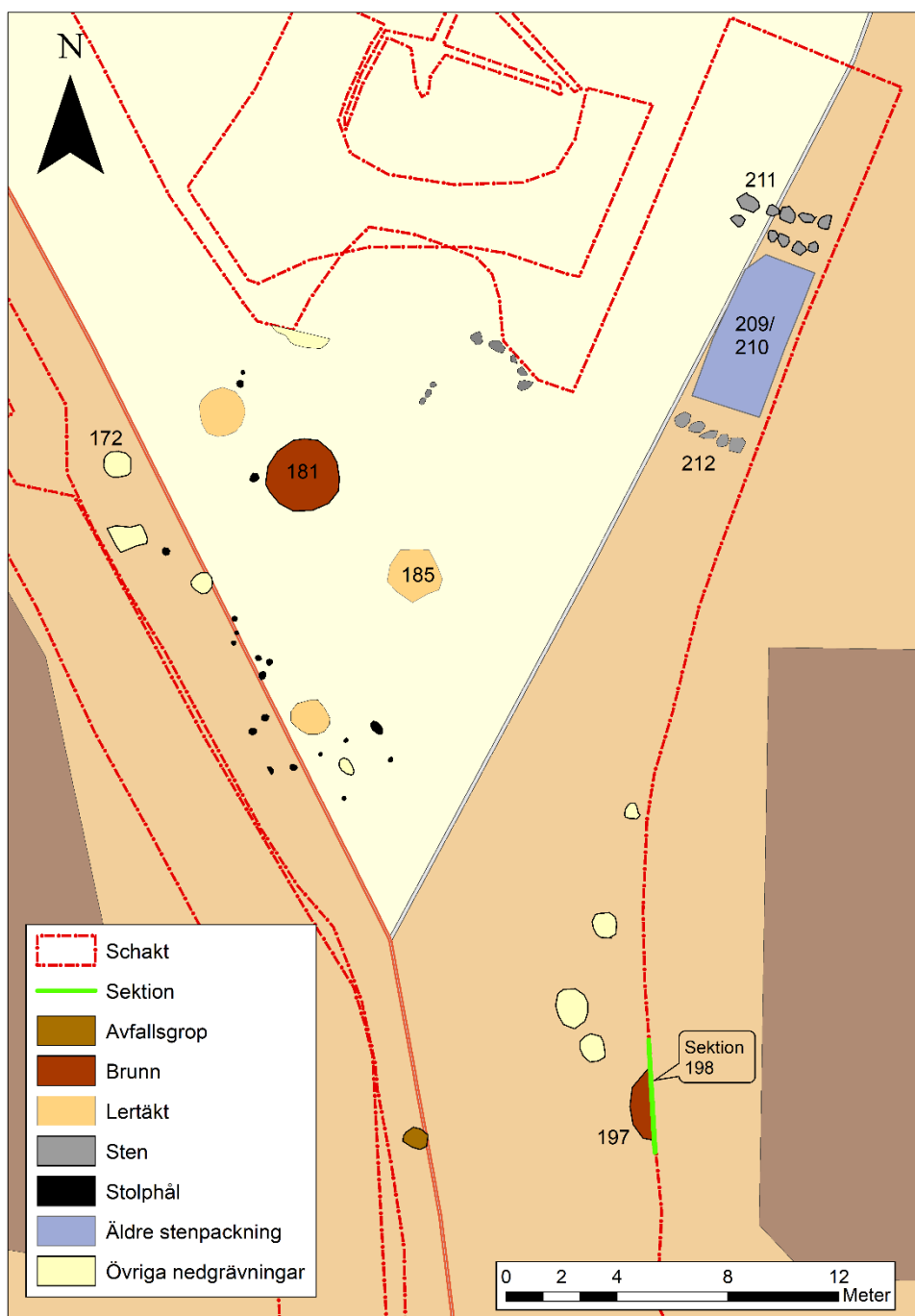

Figur 8. Stenläggningen (210) och stenraderna (211 och 212) markerade i grått, schakt i rött. Karta från år 1786 ligger under. © Lantmäteriet

Figur 9. Östra sektionen, sektion 198. För kontextbeskrivning se bilaga 1.

Omkring 20 meter söder om stenläggningen kom ett kluster av fler nedgrävningar vars funktion var oklar. En större nedgrävning framkom i schaktkanten där den större delen av anläggningen inte låg blottad. En sektion upprättades (198, figur 9) som visar på en ordentlig nedgrävning, cirka 3,50 meter bred och innehöll flera fyllningar. Nedgrävningen började redan 0,20 meter under den borttagna asfalten och gatstenen. Nedgrävningen tolkas som en brunn som fyllts igen i flera omgångar med massor som bland annat bestod av raseringsmaterial. Inga daterande fynd och den är heller inte grävd djupare än schaktat för vad arbetet behövde vara.

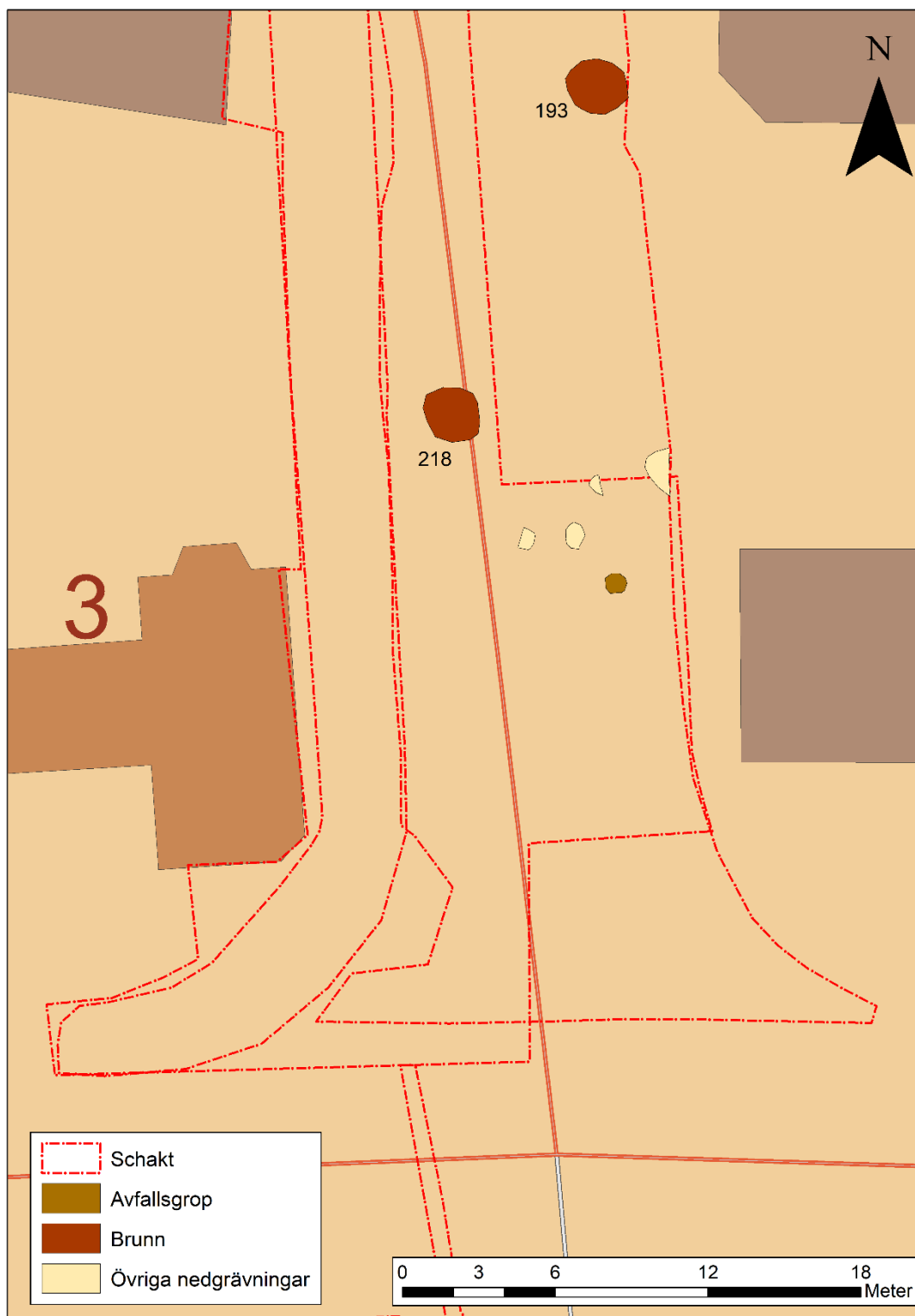
Figur 10. Planritning över Tingsgatans norra del, med ett urval av anläggningarna markerade. © Lantmäteriet

I södra delen av Tingsgatan framkom mycket färre anläggningar än det hittills gjort (figur 11). Det kan bero på att gatan möjligen gjorts vid under senare tid. Under bärlager framkom ett tjockt brätigt lager med sten och tegel som möjligen fungerat som ett utjämningslager/hårdgöring på vägen. Detta lager sträckte sig ner till cirka 0,80–0,90 meters djup och där tog moränen vid. Vid korsningen till Malmövägen framkom inga nedgrävningar.

Omkring 20 meter norr om Malmövägen framkom ett kluster med några nedgrävningar med oklar funktion. En av anläggningarna tolkades som en avfallsgrop då den innehöll mängder med djurben. Två större runda nedgrävningar framkom även längst sträckan och båda tolkades som brunnar. En framkom i schaktets västra kant (218) och den andra i schaktets östra kant (193), strax sydöst om Gästis (kv Gästis 8). Den västliga brunnen (218) innehöll inga synliga lager, utan likartade massor ner till ett djup av 1,40 m från morännivån. Brunnen grävdes ej i botten utan lades igen. Fynden som framkom i massorna utgjordes av spik och slagg samt keramik av typen östersjökeramik samt äldre rödgods. Enligt de historiska kartorna ligger brunnen inte inne på någon tomt utan längst bygatan.

Även den andra brunnen (193) framkom utanför en tomt, intill bygatan. Möjligen har den legat i direkt anslutning till gård 29. Denna brunn grävdes inte heller i botten utan konstaterades att vara minst 1,20 meter djup från morännivån. Ett grått luckert lager övergick till ett brunt humöst och kompakt lager där vatten pressades fram. Vid ett djup av 0,80 meter framkom vertikala störrar med en diameter på 0,05 meter längst brunnens sida. Ett grått kompakt lerlager tycks ha klätt brunnens insida och sedan satt flätverksskoningen innanför den. Störarna satt med 0,20 meter mellanrum, men av slanorna fanns det inget kvar av. Kulturens timmerman Olof Andersson tittade på en av slanorna i efterhand och bedömde träet att vara av ene. Ett makrofossilprov togs i det humöst kompakta lagret, som påvisade spår av odlade växter, stalldygna och en stor mängd bryggeriavfall i form av humlefrukter och porsnötter (PM194, bilaga 3). Bryggeriavfallet kan ha hamnat i brunnen genom att ha deponerats direkt, eller genom att först ha getts som foder till djur (oftast svin). De odlade växterna, som *kungsmynta* och *äkt vallört* talar för att jorden som har deponerats i brunnen, kommer ifrån en odlingsyta (av örtagårdstyp). Ett ¹⁴C-prov från brunnens fyllning analyserades, med datering till 1358±28 AD. Det fuktiga, organiskt kompakta lagret i brunnen har därmed kunnat dateras till hög-/senmedeltid (PM194, bilaga 4).

Att brunnarna ligger strax utanför gårdarnas tomtgräns är något underligt, men kanske har sin förklaring i att tomtmarken har ändrats något sedan de första kartorna ritades upp. Från Adelgatan inne i Lund finns det exempel på där en brunn har framkommit strax utanför eller i anslutning till tomtmaken (se Guldåker 2015:26).

Figur 11. Karta över Tingsgatans södra del med ett urval av anläggningarna markerade. © Lantmäteriet

Parken

I parken grävdes smala schakt med en bredd på 0,40 till 0,60 meter och 0,60 meters djup för elkablar till nya belysningsstolpar (figur 12). I dessa framkom enbart ett grått luckert lager under gruset i parkgångarna och matjorden. Troligen utgör massorna jord som rörts om under tiden parken har nyttjats som park, vilket är i ungefär 100 år. Ett par större stenar framkom i botten under schaktningen i nordvästra delen av parken (figur 14). Då schakten var så pass smala var det svårt att få en uppfattning om stenen var del av någon konstruktion. På en liten yta på cirka 1,50 meter framkom en stenknadderyta (219) lagd på gul lera i botten av schaktet. Detta skulle kunna vara resterna av en stenlagd yta som legat inne på gårdsplanen på gård nr 36.

Figur 12. Schakt för belysningskabel i norra delen av parken. Fotografiet taget från norr.

I den södra delen av parken grävdes en större yta upp där ny gatsten skulle läggas och behövde där med ny grundläggning. På ytan framkom åter igen ett större grått lerigt lager (246) med en del tegel och sten i som tolkas som samma parklager som längre norrut. I massorna framkom en del keramik av typen äldre rödgods, yngre rödgods samt stengods. En uniformsknapp eller -dekal från 1700-talet dök upp bland fynden.

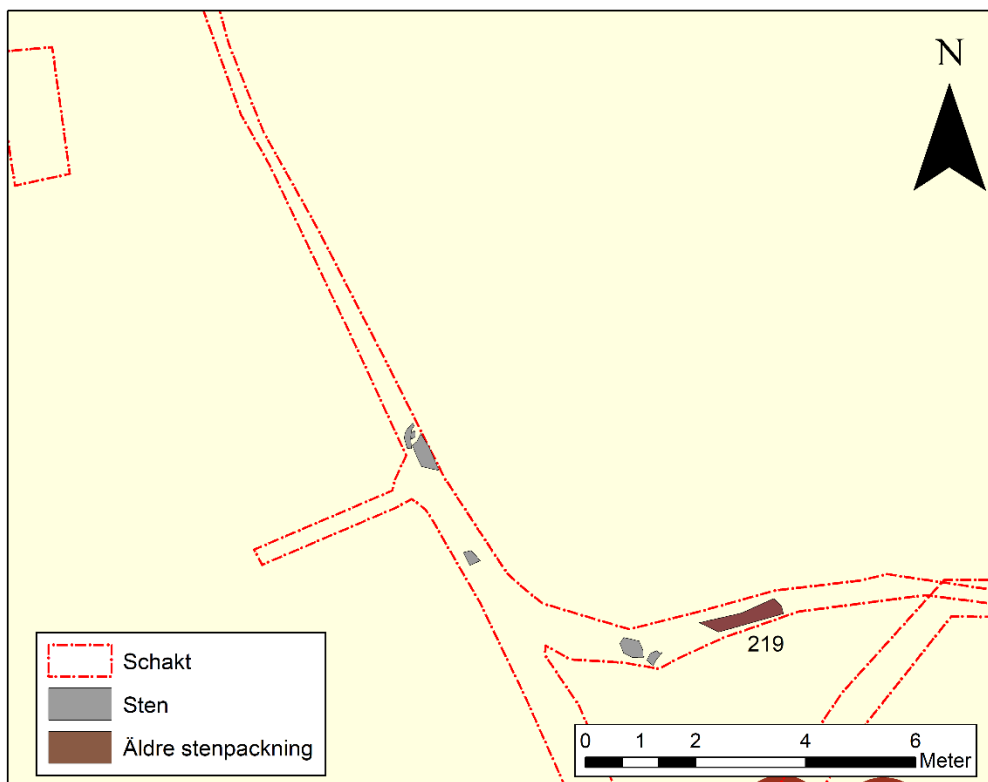
På botten av schaktet, -0,50 meter, framkom en del större sten, men utan någon tydlig struktur. Möjligen är det rester av syllstensrader som plundrats. Ett fundament (248) av större sprängsten gjuten med betong framkom direkt under 0,10 meter matjord. Fundamentet kan vara från den gamla busskuren som stått på platsen mellan åren 1948 och 2013. Placering, form och storlek stämmer bra överens med busskuren som idag stor placerad i parken som ett lusthus (figur 13).

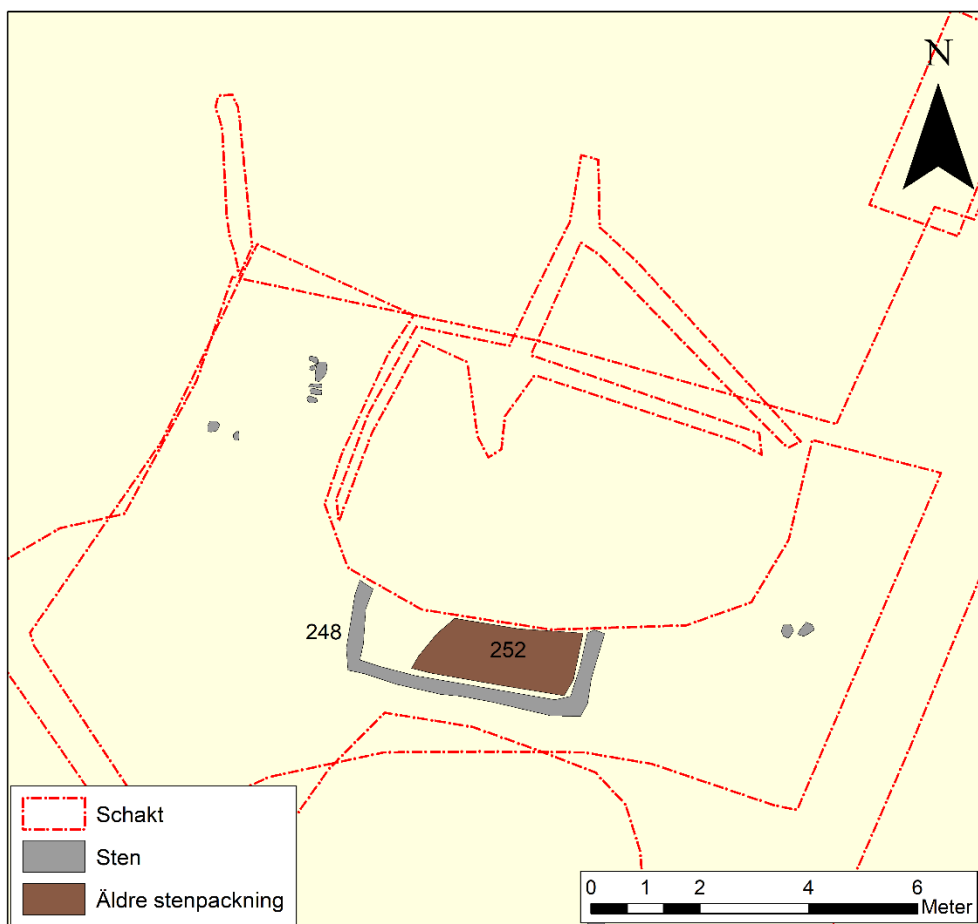
Figur 13. Den gamla busskuren, uppför 1948 i södra delen av parken men nu fungerar som lusthus. Fotografiet taget från söder.

I botten på schaktet i södra parken framkom en yta med en del mindre sten som tolkades som en äldre knadderyta (252), delvis mycket uppbruten. Möjligen är det en yta som fungerat som en gårdsyta på gård nr 35.

I parken grävdes en del grundare ytor till fundament till parkmöbler samt placering av ny busskur. Dessa schakt besiktigades ej då de grävdes ytligt och hittills hade inget annat än matjord framkommit på detta djup.

Figur 14. Planritning över en bit av parkens norra del med anläggningarna markerade. © Lantmäteriet

Figur 15. Planritning över parkens södra del med ett urval av anläggningarna markerade. © Lantmäteriet

Kulturlagerstatus

Längst vägbanan i Lundavägen och södra Tingsgatan framkom intakta äldre kulturlager och flera välbevarade anläggningar. Gatan är nu helt utschaktad ner till moränleran men det ligger markduk över de bevarade anläggningarna som framkom i moränen. De anläggningar som framkom i vägbanan bedöms vara välbevarade. Både i parken och i vägbanan var det svårt att skönja någon stratigrafi under schaktningsarbetet men i sektionerna som uppfördes kunde lagerskiften ses. Parken har varit park under en period av drygt 100 år vilket kan ha bidragit till att marken där är omrörd.

Förslag på fortsatta åtgärder

Arbetet är slutfört, inga fler åtgärder är nödvändiga.

Administrativa och tekniska uppgifter

Länsstyrelsens dnr	431-20097-2020
Fornlämningsnr	RAÄ Dalby 40:1
Lämningsnr, fornreg	L1988:815
Kulturens projektnr	A_2020_0085
Trakt/kvarter/fastighet	Dalby 63:4 m fl
Socken	Dalby
Kommun	Lund
Län	Skåne
Typ av exploatering	Omgestaltning och nyanläggning av brunnar och kablar
Uppdragsgivare	Lunds kommun Tekniska förvaltningen
Typ av undersökning	Arkeologisk schaktningsövervakning
Ansvarig institution	Kulturen
Fältarbetsledare	Linnea Lidh
Övrig personal	-
Fältarbetstid	2020-10-20 – 2021-05-26
Fälttid, arkeolog, tim	102h
Fälttid, maskin, tim	-

Yta, m²	2 346 m ²
Kubik, m³	2 176 m ³
Schaktmeter, m	-

Fyndmaterial	LUHM33107:1–86. Fynden förvaras efter fyndfördelning på LUHMs magasin
Ritning, dokumentation	11 st A3 ritfilm: 3 sektionsritningar skala 1:20, 7 planritningar skala 1:100, 1 planritning skala 1:200 , Digitala inmätningsskisser i Kulturens stads-GIS
Foto	43 digitala fotografier
Analyser	Makrofossilanalys och 14C-analys
Arkivmaterial, förvaring	Kulturens LA-Arkiv under fastighetsbeteckningen Trekanten, Dalby

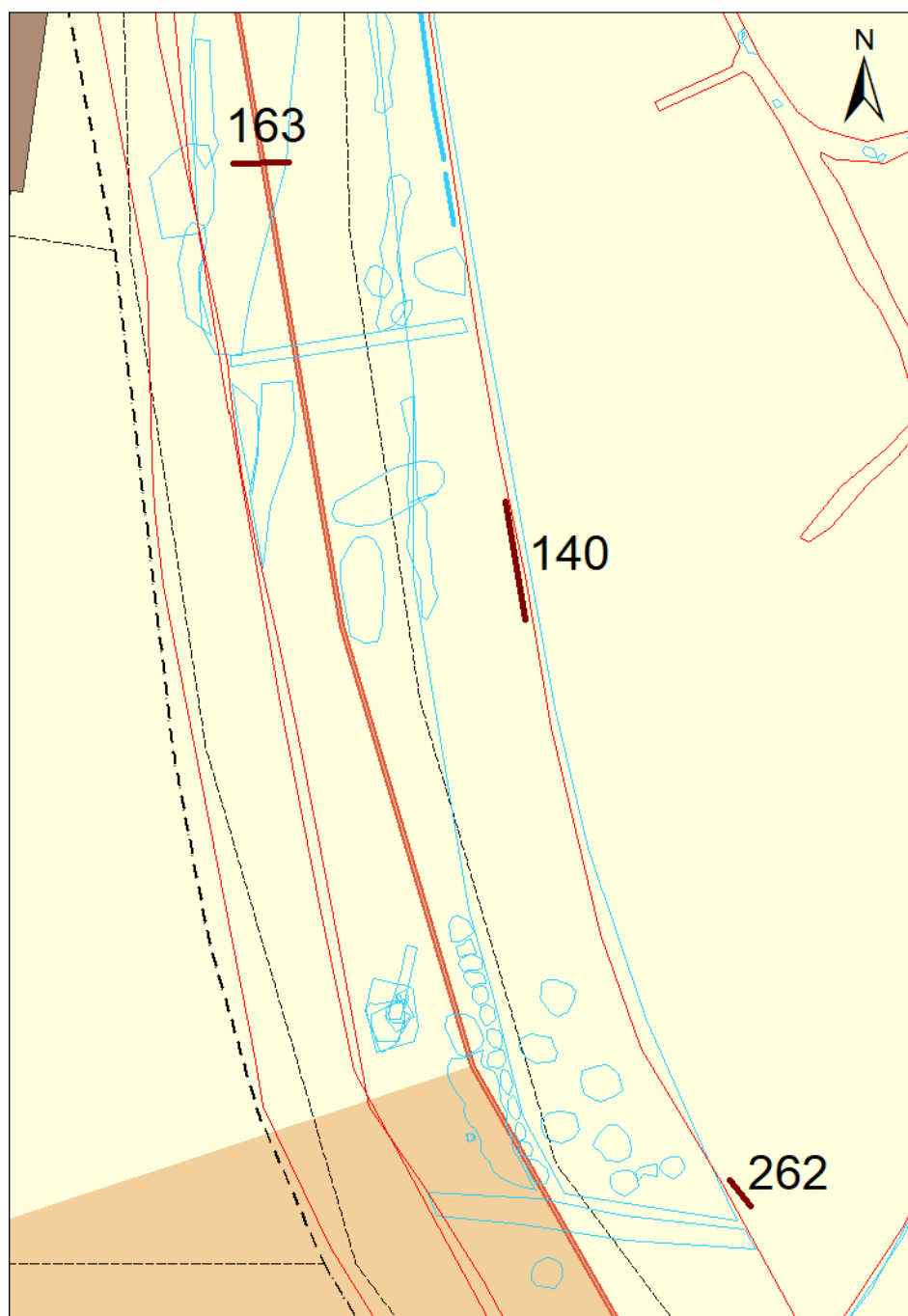
Referenser

- Cinthio, E. 1983. Dalby Kungsgård: medeltidsarkeologin som historisk vetenskap. Kungl Vitterhets Historie och Antikvitets Akademiens årsbok 1983. Stockholm.
- Cinthio, E. 1989. *Benediktiner, augustiner och korherrar*. Skånes hembygdsförbunds årsbok 1987/88. Lund.
- Ericsson, G. & Guldåker, A. 2015. Kv Banken 6, fornlämning Dalby 40:1, Dalby socken, Lunds kommun, Skåne. Arkeologisk förundersökning 2014–2015. *Kulturmiljörapport* 2015:32.
- Karlsson, M. 2005. Kv Gästis 1, Dalby medeltida bytomt, RAÄ 40, Dalby socken. Arkeologisk förundersökning 2000. *Arkeologiska arkivrapporter från Lund*, nr 161.
- Wienberg, J. 2012. Mellan kungar och kaniker: Dalby till debatt. I S. Borgehammar & J. Wienberg (Red.), *Locus Celebris: Dalby kyrka, kloster och gård* (Vol. 28, s 18-53). Göteborg.

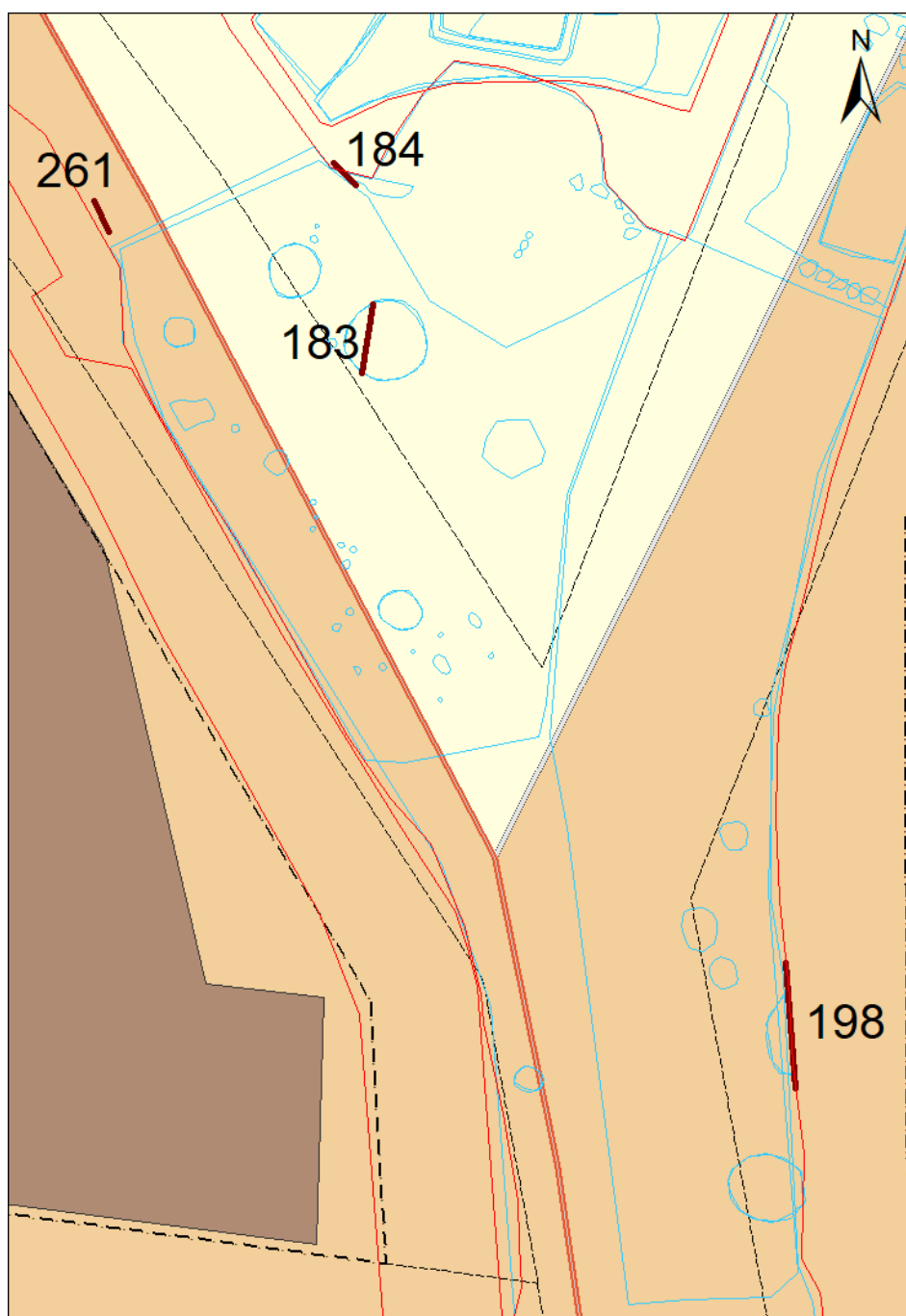
Bilagor

1. Plan- och sektionsritningar
2. Fyndförteckning
3. Makrofossilanalys
4. ¹⁴C-analys
5. Konserveringsrapport

Bilaga 1. Plan och –sektionsritningar

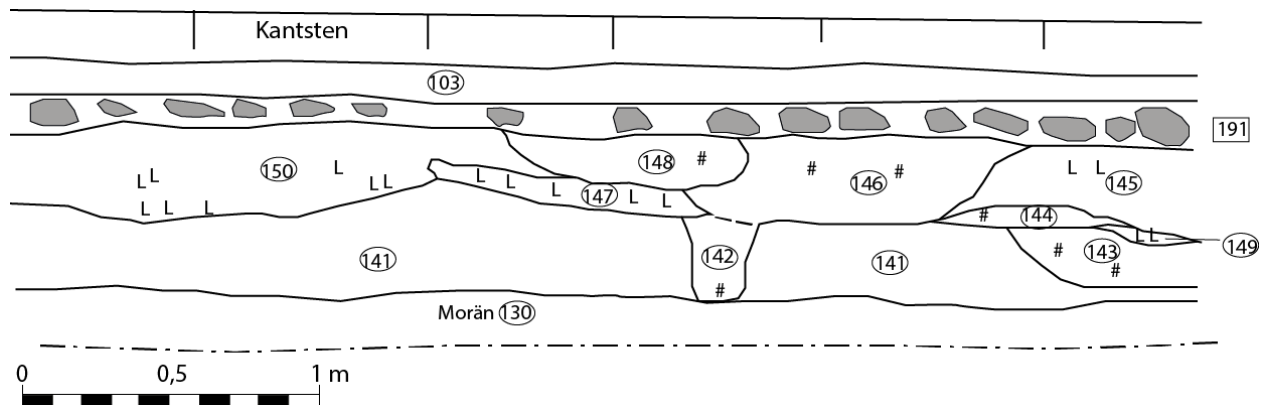

Planritning över norra delen med sektioner markerade i vinrött. © Lantmäteriet

Planritning över södra delen med sektioner markerade i vinrött. © Lantmäteriet

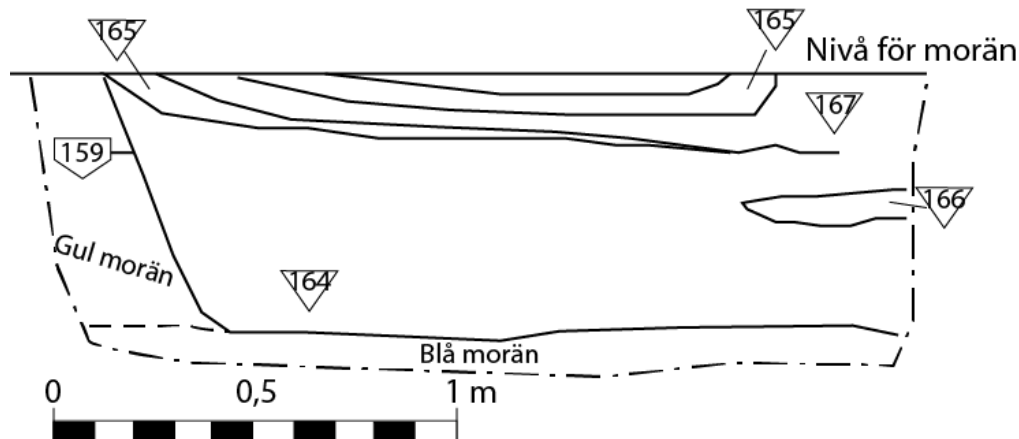
Östra sektion 140

Intrasis Id	Typ	Tillkomst	Tolkning och gruppering	Samman-sättning	Färg	Packningsgrad	Huvudinnehåll	Innehåll	Tolkningsattribut
103	Lager	Konstruktion	Bärlager under asfalt och kullersten						
130	Lager	-	Moränlera						
141	Lager	Brukning	Möjligen ett odlingslager eller liknande.	Homogent	Brun	Lucker	Silt		Odlad jord
142	Fyllning	Destruktion	Fyllning i ett möjligt stolphål.		Brun Grå	Lucker	Silt	Träkol	Sekundär fyllning
143	Fyllning	Destruktion	Utrems från hushåll?		Brun Grå		Silt	Träkol	Sekundär fyllning
144	Lager	Destruktion	Uträkning från spis?	Homogent	Svart	Lucker	Träkol		Brandlager
145	Lager	Destruktion	Möjligen ett utjämningslager ovan en raserad byggnadslämning.	Homogent	Grå	Kompakterad	Lera	Bränd lera Lera	Utgjenningslager
146	Fyllning	Destruktion	Kändes något omrörd. Möjligen en avröjning eller avfallsgrop, trädgrop?	Homogent	Grå	Kompakterad	Lera	Bränd lera Träkol	Sekundär fyllning
147	Lager	Konstruktion	Möjligen ett brutet lergolv. 149 kan höra till denna.	Homogent	Gul	Kompakterad	Lera	Träkol	Konstruktionslager
148	Fyllning	Destruktion	Utkastlager eller liknande.	Homogent	Grå	Kompakterad	Lera	Bränd lera Träkol	Primär fyllning
149	Lager	Konstruktion	Möjligen ett lergolv, brutet. Kan höra till 147.		Gul	Kompakterad	Lera		Konstruktionslager
150	Lager	Brukning	Större utjämningslager, inför stenläggning.		Grå	Kompakterad	Lera	Träkol	Utgjenningslager

Intrasisld	Tillkomst	Tolkning och gruppering	Längd	Bredd	Orientering	Typ	Höjd	Material	Materialstorlek	Tolkningsattribut
191	Konstruktion	Äldre gatsten, 1800-tal?			N-S			Sten	0,10 – 0,20 m	Stenläggning

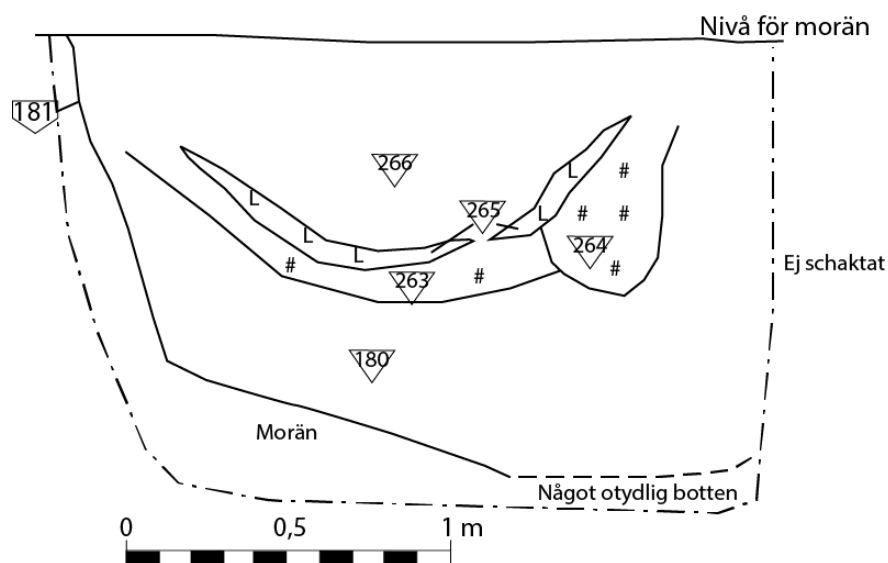
Södra sektion 163

Intrasis Id	Typ	Tillkomst	Tolkning och gruppering	Sammansättning	Färg	Packningsgrad	Konsistens	Huvudinnehåll	Innehåll	Tolkningsattribut
164	Fyllning	Destruktion	Består i huvudsak av nedbrutet material, löv. Tunna sandlinser och småsten i botten.	Homogent	Brun	Blockform	Fuktig	Organiskt		Primär fyllning
165	Fyllning	Brukning	Sandlager i gulvit mellan grå lera, flera skift. Svallat/sedimenterat.	Heterogent	Grå Gul	Lucker	Fuktig	Sand	Träkol Lera	Sedimenterad fyllning
166	Fyllning	Brukning	Sandigt lager i det bruna, troligen vattenavsatt sand.	Heterogent	Grå	Lucker	Fuktig	Sand	Lera	Sedimenterad fyllning
167	Fyllning	Brukning	Avsatta lager mellan sandlagren. Sedimenterat.	Heterogent	Grå	Kompakterad	Fuktig	Lera		Primär fyllning

Intrasis Id	Tillkomst	Tolkning och gruppering	Djup	Form	Längd	Bredd	Orientering	Nedgrävningsskant	Sida	Bottenkant	Botten	Typ	Tolkningsattribut
159	Konstruktion	Tolkas som dike till kyrkan /klostret som ligger öster ut.	0,65 m	Avlång		3,40 m	N-S	Oklar	Jämn lutning	Mjuk	Plan	Ränna	Dike

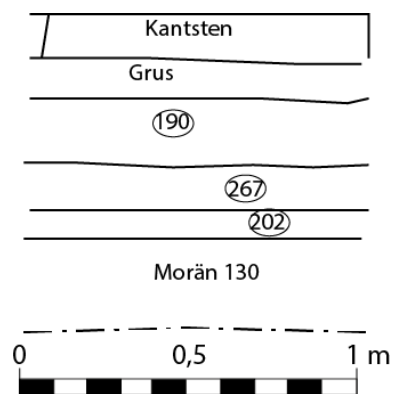
Västra sektion 183

Intrasis Id	Typ	Tillkomst	Tolkning och gruppering	Sammansättning	Färg	Packningsgrad	Konsistens	Huvudinnehåll	Innehåll	Tolknings-attribut
180	Fyllning	Destruktion	Troligen fyllning i en brunn.	Heterogent	Grå	Lucker	Fuktig	Lera	Bränd lera Lera Träkol Djurben	Sekundär fyllning
263	Fyllning	Destruktion	Utkastfyllning i brunn.	Homogent	Grå	Kompakterad	Fuktig	Lera	Kalkbruk Aska Bränd lera Träkol	Sekundär fyllning
264	Fyllning	Destruktion	Utkastfyllning i brunn, tillkommen vid destruktions.		Grå			Lera	Aska Träkol	Sekundär fyllning
265	Fyllning	Destruktion	Gul lera i fyllningen i brunn. För att dölja lukt?		Grå Gul	Kompakterad		Lera		Sekundär fyllning
266	Fyllning	Destruktion	Lager i brunn. Tillkommen vid destruktions.	Homogent	Grå	Kompakterad		Lera	Aska Träkol	Sekundär fyllning

Intrasis Id	Tillkomst	Tolkning och gruppering	Djup	Form	Längd	Bredd	Hörn	Nedgrävnings-kant	Sida	Bottenkant	Botten	Typ	Tolknings-attribut
181	Nedgrävning	Tolkas som en brunn, men ej grävd i botten på djupaste stället.	1,30 m	Rund	2,60 m	2,60 m	Utan hörn	Skarp	Jämn lutning	Mjuk	Rund	Grop	Brunn

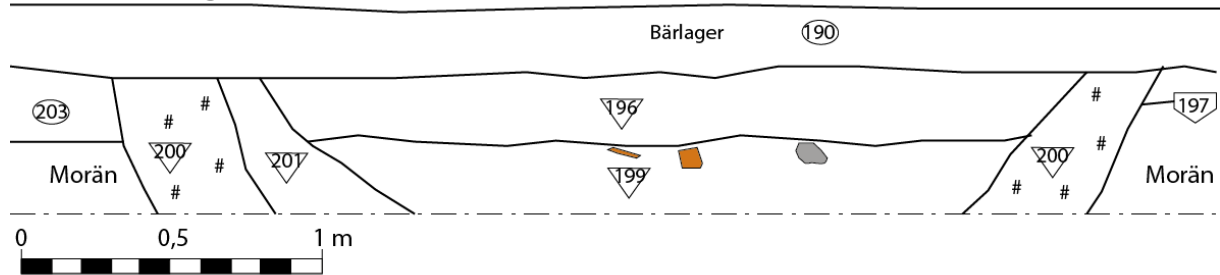
Östra sektion 184

Intrasis Id	Typ	Tillkomst	Tolkning och gruppering	Sammansättning	Färg	Packningsgrad	Huvudinnehåll	Innehåll	Tolknings-attribut
190	Lager	Konstruktion	Bärlager under asfalt och gatsten. Troligen påfört material för utjämning,		Grå	Kompakterad	Lera		
202	Lager	Brukning	Urlakat och grått, en del sten. Otydliga lager. Under bärlagret.	Homogent	Grå	Kompakterad	Lera	Kalkbruk	Brukningsslager ute
267	Lager	Brukning	Möjligen äldre markhorisont.	Homogent	Grå	Kompakterad	Lera	Bränd lera Kalkbruk Tegelkross Träkol	Utgjämningsslager

Östra sektion 198

Nivå under asfalt och gatsten

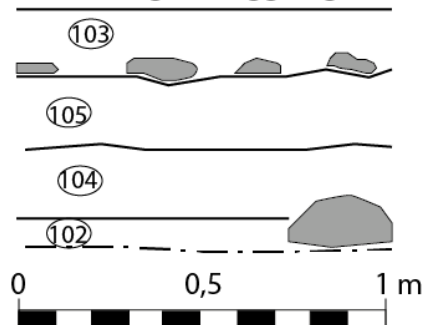

Intrasis Id	Typ	Tillkomst	Tolkning och gruppering	Samman-sättning	Färg	Packningsgrad	Huvudinnehåll	Innehåll	Tolkningsattribut
190	Lager	Brukning	Bärlager under asfalt och gatsten. Troligen påfört material för utjämning.		Grå	Kompakterad	Lera		
196	Fyllning	Destruktion	Raseringsmaterial i nedgrävning.		Brun Grå	Kompakterad	Lera	Aska Kalkbruk Tegelbrockor Träkol	Sekundär fyllning
199	Fyllning	Destruktion	Troligen del av raseringslager.		Grå	Kompakterad	Lera	Tegelkross Träkol	
200	Fyllning	Destruktion	Troligen del av raseringslager.		Grå	Kompakterad	Lera	Aska Träkol	Primär fyllning
201	Fyllning	Destruktion	Troligen raseringslager.	Heterogent	Grå	Kompakterad	Lera	Kalkbruk Tegelbrockor	
203	Lager	Brukning	Möjligen äldre marklager på bytomt.		Grå	Kompakterad	Lera	Träkol	Brukningsslager ute

Intrasis Id	Tillkomst	Tolkning och gruppering	Djup	Form	Längd	Bredd	Hörn	Nedgrävnings-kant	Sida	Bottenkant	Botten	Typ	Tolknings-attribut
197	Nedgrävning	Ej grävd i botten. Möjligen avfallsgrop/brunn?		Rund		3,5	Utan hörn	Skarp	Jämn lutning			Grop	Brunn

Västra sektion 261

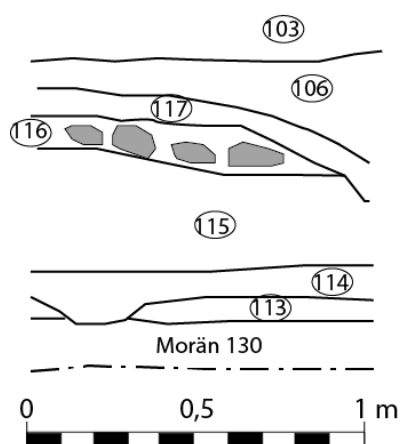
Nivå under gatbeläggning.

Intrasis Id	Typ	Tillkomst	Tolkning och gruppering	Samman-sättning	Färg	Packnings-grad	Konsistens	Huvud-innehåll	Innehåll	Tolknings-attribut
102	Lager	Konstruktion	Brunt något sandigt och humöst. Möjligen äldre matjordshorisont.	Homogent	Brun Grå	Lucker		Silt		Odlad jord
103	Lager	Konstruktion	Bärlager under asfalt och kullersten					Grus		
104	Lager	Konstruktion	Utgjämningsslager.		Grå	Lucker	Fuktig	Silt	Kalkbruk Träkol	Utgjämningsslager
105	Lager	Konstruktion	Utgjämningsslager under stenläggning.		Grå			Silt	Tegelkross Träkol	Utgjämningsslager

Östra sektion 262

Nivå under gatbeläggning.

Intrasis Id	Typ	Tillkomst	Tolkning och gruppering	Samman-sättning	Färg	Packningsgrad	Huvud-innehåll	Innehåll	Tolkningsattribut
103	Lager	Konstruktion	Bärlager under asfalt och kullersten				Grus		
106	Lager	Konstruktion	Utjämnning inför stenläggning, 1900-tal.		Grå Svart	Lucker	Silt	Tegelbrockor Träkol	Utjämningslager
113	Lager	Konstruktion	Möjligen äldre markhorisont. Nästan morän.	Homogent	Brun	Kompakterad	Lera		Odlad jord
114	Lager	Brukning	Möjligen en äldre markhorisont.	Homogent	Brun Grå		Lera	Träkol	Brukningsslager ute
115	Lager	Konstruktion	Möjligen ett utjämningslager.		Grå	Kompakterad	Silt	Bränd lera Tegelkross Träkol	Utjämningslager
117	Lager	Destruktion	Raseringslager, från byggnad på platsen. Gårdsläge?	Heterogent	Orange Svart	Lätt att dela	Träkol	Tegelkross Träkol	Raseringslager

Intrasis Id	Tillkomst	Tolkning och gruppering	Längd	Bredd	Orientering	Typ	Höjd	Material	Materialstorlek	Fogmaterial	Tolkningsattribut
116	Konstruktion	Stenläggning från gårdsläge?						Natursten	0,20 m		Stenläggning

Bilaga 2. Fyndförteckning LUHM-nr 33107

Fyndnr	Lager	Material	Benämning	Sakord	Antal	Vikt	Typ	Del	Antal fragment	Längd	Bredd	Höjd	Datering	Kommentar
1	106	Keramik	Kärl	Kanna	1	8	Stengods (CII)	Buk	1				1500-tal	Från Tyskland
2	106	Keramik	Kärl	Fat	1	1	Yngre rödgods (BIIb)	Brätte	1				1500-1800-tal	
3	108	Keramik	kärl	Kruka	1	62	Östersjöformtyp (AII)	Botten Buk	1				1000-1100-tal	
4	108	Keramik	Kärl	Kruka	1	76	Östersjöformtyp (AII)	Mynning	1				1000-1100-tal	
5	110	Keramik	Kärl	Kruka	1	13	Östersjöformtyp (AII)	Buk	1				1000-1100-tal	
6	110	Keramik	Kärl	Kruka	1	10	Östersjöformtyp (AII)	Buk	1				1000-1100-tal	
7	110	Keramik	Kärl	Kruka	1	11	Östersjöformtyp (AII)	Buk	1				1000-1100-tal	
8	110	Keramik	Kärl	Kruka	1	16	Östersjöformtyp (AII)	Buk	1				1000-1100-tal	
9	115	Keramik	Kärl	Kruka	1	29	Äldre rödgods (BIIa)	Buk	1				1200-1400-tal	
10	115	Keramik	Kärl	Trebensgryta	1	50	Äldre rödgods (BIIa)	Botten Fot	1				1200-1400-tal	
11	117	Keramik	Kärl	Krus	1	10	Nästanstengods (CI)	Botten	1				1200-1300-tal	Niedersachsen
12	118	Keramik	Kärl	Kruka	1	18	Östersjöformtyp (AII)	Buk	1				1000-1100-tal	
13	124	Keramik	Kärl	Kruka	1	11	Östersjöformtyp (AII)	Buk	1				1000-1100-tal	
14	128	Keramik	Kärl	Kruka	1	12	Östersjöformtyp (AII)	Mynning	1				1000-1100-tal	
15	128	Keramik	Kärl	Kruka	1	16	Östersjöformtyp (AII)	Mynning	1				1000-1100-tal	
16	128	Keramik	Kärl	Kruka	1	19	Östersjöformtyp (AII)	Botten Buk	1				1000-1100-tal	
17	128	Keramik	Kärl	Kruka	1	13	Östersjöformtyp (AII)	Buk	1				1000-1100-tal	
18	128	Keramik	Kärl	Kruka	1	7	Östersjöformtyp (AII)	Buk	1				1000-1100-tal	
19	128	Keramik	Kärl	Kruka	1	7	Östersjöformtyp (AII)	Buk	1				1000-1100-tal	
20	128	Keramik	Kärl	Kruka	1	9	Östersjöformtyp (AII)	Buk	1				1000-1100-tal	
21	128	Keramik	Kärl	Kruka	1	6	Östersjöformtyp (AII)	Buk	1				1000-1100-tal	
22	128	Keramik	Kärl	Kruka	1	10	Östersjöformtyp (AII)	Buk	1				1000-1100-tal	
23	128	Keramik	Kärl	Kruka	1	7	Östersjöformtyp (AII)	Buk	1				1000-1100-tal	

Fyndnr	Lager	Material	Benämning	Sakord	Antal	Vikt	Typ	Del	Antal fragment	Längd	Bredd	Höjd	Datering	Kommentar
24	128	Keramik	Kärl	Kruka	1	7	Östersjöformtyp (All)	Buk	1				1000-1100-tal	
25	128	Keramik	Kärl	Kruka	1	6	Östersjöformtyp (All)	Buk	1				1000-1100-tal	
26	128	Keramik	Kärl	Kruka	1	4	Östersjöformtyp (All)	Buk	1				1000-1100-tal	
27	128	Keramik	Kärl	Kruka	1	5	Östersjöformtyp (All)	Buk	1				1000-1100-tal	
28	128	Keramik	Kärl	Kruka	1	26	Östersjöformtyp (All)	Buk	1				1000-1100-tal	
29	128	Keramik	Kärl	Kruka	1	27	Östersjöformtyp (All)	Buk	1				1000-1100-tal	
30	128	Keramik	Kärl	Kruka	1	37	Östersjöformtyp (All)	Buk	1				1000-1100-tal	
31	128	Keramik	Kärl	Kruka	1	34	Östersjöformtyp (All)	Buk	1				1000-1100-tal	
32	128	Järn	Spik	Spik	1	15			1	30	22			
33	129	Keramik	Kärl	Kruka	1	14	Östersjöformtyp (All)	Mynning	1				1000-1100-tal	
34	129	Keramik	Kärl	Kruka	1	19	Östersjöformtyp (All)	Buk	1				1000-1100-tal	
35	129	Skiffer	Bryne	Bryne	1	35			1	92	10	22		
36	137	Keramik	Kärl	Kruka	1	16	Östersjöformtyp (All)	Mynning	1				1000-1200-tal	
37	137	Keramik	Kärl	Kruka	1	5	Östersjöformtyp (All)	Buk	1				1000-1100-tal	
38	137	Keramik	Kärl	Kruka	1	6	Östersjöformtyp (All)	Buk	1				1000-1100-tal	
39	137	Keramik	Kärl	Kruka	1	15	Östersjöformtyp (All)	Buk	1				1000-1100-tal	
40	137	Keramik	Kärl	Kanna	1	11	Äldre rödgods (BIIa)	Buk	1				1200-1400-tal	
41	137	Keramik	Kärl	Kruka	1	9	Äldre rödgods (BIIa)	Buk	1				1200-1400-tal	
42	137	Keramik	Kärl	Kruka	1	4	Äldre rödgods (BIIa)	Buk	1				1200-1400-tal	
43	137	Keramik	Kärl	Kanna	1	13	Äldre rödgods (BIIa)	Buk	1				1200-1400-tal	
44	137	Cu-leg	Gryta?		1	17			3	65	60	3		
45	143	Keramik	Kärl	Kruka	1	4	Östersjöformtyp (All)	Buk	2				1000-1100-tal	
46	143	Keramik	Kärl	Kruka	1	6	Östersjöformtyp (All)	Buk	1				1000-1100-tal	
47	150	Keramik	Kärl	Trebensgryta	1	37	Yngre rödgods (BIIb)	Fot	1				1400-1900-tal	
48	169	Keramik	Kärl	Kruka	1	3	Äldre rödgods (BIIa)	Buk	1				1200-1400-tal	
49	169	Keramik	Kärl	Kanna	1	15	Äldre rödgods (BIIa)	Buk	1				1200-1400-tal	
50	178	Keramik	Kärl	Kruka	1	17	Östersjöformtyp (All)	Buk	1				1000-1100-tal	

Fyndnr	Lager	Material	Benämning	Sakord	Antal	Vikt	Typ	Del	Antal fragment	Längd	Bredd	Höjd	Datering	Kommentar
51	178	Keramik	Kärl	Kanna	1	15	Äldre rödgods (BIIa)	Hänkel Mynning	1				1200-1400-tal	
52	178	Keramik	Kärl	Kruka	1	3	Äldre rödgods (BIIa)	Buk	1				1200-1400-tal	
53	178	Keramik	Kärl	Krus	1	6	Äldre rödgods (BIIa)	Buk	1				1200-1400-tal	
54	178	Järn	Spik	Spik	1	16			1	46	24	6		
55	180	Keramik	Kärl	Kanna	1	423	Yngre svartgods	Botten Buk	3				1200-tal	Från Lübeck?
56	180	Keramik	Kärl	Kärl	1	47	Amfora	Buk	1				1000-1300-tal	
57	180	Keramik	Kärl	Kruka	1	24	Östersjöformtyp (AII)	Buk	1				1000-1200-tal	
58	180	Keramik	Kärl	Kanna	1	37	Yngre svartgods	Buk	1				1200-tal	Från Lübeck?
59	180	Keramik	Kärl	Kanna	1	17	Äldre rödgods (BIIa)	Botten	1				1200-1400-tal	
60	180	Keramik	Kärl	Kanna	1	17	Äldre rödgods (BIIa)	Buk	1				1200-1400-tal	
61	180	Keramik	Kärl	Kanna	1	7	Äldre rödgods (BIIa)	Buk	1				1200-1400-tal	
62	180	Keramik	Kärl	Kanna	1	6	Äldre rödgods (BIIa)	Buk	1				1200-1400-tal	
63	180	Keramik	Kärl	Kanna	1	5	Äldre rödgods (BIIa)		1				1200-1400-tal	
64	180	Keramik	Kärl	Kanna	1	6	Äldre rödgods (BIIa)	Buk	1				1200-1400-tal	
65	180	Keramik	Kärl	Kanna	1	5	Äldre rödgods (BIIa)	Buk	1				1200-1400-tal	
66	180	Keramik	Kärl	Kruka	1	7	Äldre rödgods (BIIa)	Botten	1				1200-1400-tal	
67	186	Keramik	Kärl	Kanna	1	6	Stengods (CII)	Mynning	1				1300-1500-tal	
68	192	Glas	Glas	Bägare	1	4			1	38	20	3		
69	192	Glas	Glas		1	2			1	37	15	3		
70	217	Järn	Spik	Spik	1	4			1	60	7			
71	217	Slagg	Bottenskålla	Sintrad lera	1	112			1	79	63	27		
72	217	Keramik	Kärl	Kruka	1	4	Östersjöformtyp (AII)	Buk	1				1000-1200-tal	
73	217	Keramik	Kärl	Kruka	1	10	Östersjöformtyp (AII)	Buk	1				1000-1200-tal	
74	217	Keramik	Kärl	Kanna	1	18	Äldre rödgods (BIIa)	Buk	1				1200-1400-tal	
75	246	Keramik	Kärl	Flaska	1	13	Stengods (CII)	Buk	1				1500-1600-tal	
76	246	Keramik	Kärl	Trebensgryta	1	8	Yngre rödgods (BIIb)	Buk	1				1400-1800-tal	

Fyndnr	Lager	Material	Benämning	Sakord	Antal	Vikt	Typ	Del	Antal fragment	Längd	Bredd	Höjd	Datering	Kommentar
77	246	Keramik	Kärl	Kruka	1	2	Äldre rödgods (BIIa)	Buk	1				1200-1400-tal	
78	246	Glas	Glas	Flaska	1	6		Buk	1					
79	249	Keramik	Kärl	Kruka	1	47	Stengods (CII)	Botten	1				1700-1900-tal	
80	251	Cu-leg	Knapp/emblem	Knapp	1	12			4				1700-tal	Skånskt regemente
81	324	Cu-leg	Nyckel	Nyckel	1	7	Bultlåsnickel		2	75	12		Högmedeltid?	
82	324	Skiffer	Bryne	Bryne	1	94			1	132	20	22		Lösfynd
83	324	Keramik	Kärl	Skål	1	38	Yngre rödgods (BIIb)	Botten	4				1400-1900-tal	Lösfynd
84	324	Keramik	Kärl	Kanna	1	12	Stengods (CII)	Buk	1				1200-1600-tal	Lösfynd
85	324	Cu-leg	Plåt?		1	52			1	86	86	1		Lösfynd
86	324	Granatglimmerskiffer	Malsten	Malsten	1	1579			1	210	165	26		Lösfynd

Bilaga 3. Makrofossilanalys

Makroskopisk analys av jordprover från Dalby 63:4 m.fl. 2020–2021, Lund

Teknisk rapport

Jens Heimdahl, Arkeologerna – Statens historiska museer 2022-02-15

Bakgrund

Under den arkeologiska undersökningen vid Dalby 63:4 m.fl. 2020–2021 (Projekt A_2020_0085, Lst dnr 431-20097-2020) insamlades fem jordprover för makroskopisk analys med fokus på växtrester. Proverna insamlades från diken kring Dalby kyrkogård (P 161 och 162) exponerade i sektion 163, ett par brunnar (P 182 och 194) samt en avfallsgrop (P 268). Målsättningen med den makroskopiska analysen har varit att försöka spåra aktiviteter och miljöer inom de undersökta lämningarna i syfte att komplettera och pröva de arkeologiska tolkningarna. I uppdraget har även ingått att plocka ut lämpligt dateringsmaterial med kort egenålder från fyra av proverna.

Metod och källkritik

Provtagningen genomfördes av arkeologerna under utgrävningen. Inkomna till laboratoriet preparerades proverna genom flotation enligt metod beskriven av Wasylikowa (1986) och våtsiktades i siktar med minsta maskstorlek 0,25 mm. Identifieringen av materialet skedde under ett stereomikroskop med 6–100 gångers förstoring. I samband med bestämningarna utnyttjades litteratur (främst Von Jacomet 2006 och Cappers m. fl. 2012) samt referenssamlingar av recenta fröer. Den makroskopiska analysen har främst behandlat växtmakrofossil (som inte är ved eller träkol), men även puppor, fekalier, smältor, slagg, ben mm har eftersökts. Fröer och frukter har räknats till antal.

De provtagna brukslagren definierats med skarpa kontakter mot angränsande strata vilket visar att den postdepositionella bioturbationen varit begränsad, och i de flesta fall försumbar. Materialet bedöms huvudsakligen ligga *in situ* sedan övergivandet och eventuell omlagring av material har således skett innan depositionstillfället. I vissa lager kan postdepositionell bioturbation ha skett genom nedträngning av växrötter men detta verkar inte nämnvärt ha påverkat det makrofossila innehållet i dessa lager. De oförkolnade fröer som påträffades var hårt slitna och speglar ingen yngre flora.

Analysresultat

I resultattabellen har en del av materialet (det som inte är förkolnade fröer och frukter) kvantifierats enligt en grov relativ skala 1–3 prickar, där 1 prick innebär förekomst av enstaka (ca 1–5 st.) fragment i hela provet. 2 prickar innebär att materialet är vanligt – att det i stort sett hittas i alla genomletningar av de subsamplingar som görs. 3 prickar innebär att materialet är så vanligt att de kan sägas vara ett av de dominerande materialen i provet och man hittar det var man än tittar. Förkolnat och oförkolnat material har separerats i tabellerna.

Dalby 63:4, Lund			MP	161	162	182	194	268
			SL	167	164	180	192	120
			Kontext	Kyrkogårdsdiken		Brunnar		Avfallsgrop
			Analyserad vol. I	2	2,5	1,9	2,1	1
	Förkolnade växter	Träkol	••	•	••			••
		Kvist/knopp						•
	Vedartade växter	Obränt träflis och bark	••	•	•••	••		
		Örtfragment	••	••				
	Örtartade växter	Rottrådar			•••			
		Mossa				•		
	Veg. Hushållsavfall	Mossa (olika arter)					•	
		Halm					•	
	Animaliskt köksavfall	Fragmenterade hasselnötsskal				••		
		Däggdjurs- och fågelben						•
Äng	Svenskt namn	Latinskt namn						
	Gråstarr-typ	<i>Carex canescens</i> -type		1		2		
	Slankstarr-typ	<i>Carex flacca</i> -type	5		15	5		
	Knaggelstarr-typ	<i>Carex flava</i> -type	27		8	11		
	Hundstarr-typ	<i>Carex nigra</i> -type	1		2			
	Blankstarr	<i>Carex otrubae</i> -type				1		
	Älggräs	<i>Filipendula vulgaris</i>				1		
	Gräs	Poaceae indet		1				
	Kräkklöver	<i>Potentilla palustris</i>				1		
	Brunört	<i>Prunella vulgaris</i>				2		
	Smörblomma	<i>Ranunculus acris</i>			1	2		
Ogräs	Ängsskallra	<i>Thalictrum flavum</i>			1	3		
	Vildpersilja	<i>Aethusa cynapium</i>	1		5			
	Kamomillkulla	<i>Anthemis cotula</i>		18				
	Åkertistel	<i>Cirsium cf. arvense</i>			1			
	Svinmålla-typ	<i>Chenopodium album</i> -type	1	12	12	10		
	Blå-/rödmålla	<i>Chenopodium glaucum/rubrum</i>		2				
	Revormstörel	<i>Euphorbia helioscopia</i>				2		
	Bolmört	<i>Hyoscyamus niger</i>	59		1	1		
	Vitplister	<i>Lamium album</i>			1			
	Åkermynta	<i>Mentha arvensis</i>				1		
	Korndådra	<i>Neslia paniculata</i>			8	1		
	Trampört	<i>Polygonum aviculare</i>	3	6		2		
	Gåsört	<i>Potentilla anserina</i> ssp. <i>anserina</i>	4	1	2			
	Revsmörblomma	<i>Ranunculus repens</i>	1			3		
	Tiggarranunkel	<i>Ranunculus sceleratus</i>	2					
	Bergssyra	<i>Rumex acetocella</i>		2		2		
	Krusskräppa	<i>Rumex cf. crispus</i>	2					
	Besksöta	<i>Solanum dulcamara</i>		1				
	Nattskatta	<i>Solanum nigrum</i>		3				
Insamlat	Våtarv	<i>Stellaria media</i>		3		1		
	Brännässla	<i>Urtica dioica</i>	2	1				
	Hasselhöt	<i>Corylus avelana</i>	3		2			
	Smultron	<i>Fragaria vesca</i>	2			5		
Odlat	Pors	<i>Myrica gale</i>			1	3		
	Hallon	<i>Rubus idaeus</i>	2		1			
	Humle	<i>Humulus lupulus</i>				81		
	Kungsmynta	<i>Oreganum vulgaris</i>				1		
	Äkta fläder	<i>Sambucus nigra</i>	3		3			
	Äkta vallört	<i>Symphitum officinale</i>				2		
Förkolnade fröer frukter								
Äng	Knaggelstarr-typ	<i>Carex flava</i> -type						1
	Smörblomma	<i>Ranunculus acris</i>						1
Ogräs	Snärjmåra	<i>Galium aparine</i>						1
	Krusskräppa	<i>Rumex cf. crispus</i>						1
Odlat	Havre	<i>Avena cf. sativa</i>						4
	Säd (ospec.)	Cerealiea indet.			1			2
	Skalkorn	<i>Hordeum vulgare</i> ssp. <i>vulgare</i>	1					2
	Brödvete	<i>Triticum aestivum</i>						2

Diskussion

Prov 161 och 162: kyrkogårdsdiken

De två proverna från diket insamlades i det översta (P 161) och understa lagret (P 162), och representerar troligtvis två olika tidsskeden. Materialet är välbevarat och innehållet speglar i bägge fallen en ogräsdominerad miljö med näringskrävande växter, men med olika sammansättning.

I det äldre provet (P 162) finns nästan bara näringskrävande ogräs, och florán domineras av kamomillkulla, svinmålla och trampört. Även besksöta och nattskatta är vanliga. Troligtvis har ogräsen ingått i kyrkogårdens flora och visar på en miljö där växterna hämtat näring ur de begravda snarare än stalldynga och latrin.

I det senare skedet (P161) dominerar bolmört, och det finns en rad växter som visar på inblandning av stalldynga (ängsväxter) och latrinavfall (smultron och hallon) i materialet. Här påträffades också ett skalkornsfragment som visar att köksavfall finns i materialet. Skillnaden mot P162 kan bero på att material kommit in i diket från ett annat håll, men det skulle också kunna vara en effekt av att jord från t.ex. kålgårdar förts på inom kyrkogården. Liknande jordpåfyllningar i kyrkogårdsmiljöer i städer har noterats från andra håll, t.ex. Nya Lödöse.

Prov 182 och 194: Brunnsfyllnader

Materialet i dessa brunnar är välbevarat och rikt på växtlämningar, inte minst hushållsavfall.

Materialet i P182 domineras av rottrådar vilket kan tolkas som spår av torvor från jorden som använts som igenfyllnad. I övrig karaktäriseras innehållet av en stor mängd krossade hasselnötsskal, och en mindre andel bryggeriavfall i form av porsnötter och köksavfall i form av förkolad säd. Även stalldynga finns representerad i jorden.

P194 domineras av en stor mängd bryggeriavfall i form av humlefrukter och porsnötter, och en stor andel stalldynga i form av ängsväxter. Tillsammans med spåren av odlade växter som kungsmynta och äkta vallört talar detta för att jorden hämtats ur en odling av örtagårdstyp. Bryggeriavfallet kan ha hamnat i odlingsjorden genom att komposteras direkt, eller genom att ha getts som foder till djur (oftast svin).

Prov 269: Avfallsgrop

Denna grop är tolkad som en lertäkt som återanvänts som avfallsgrop. Materialet i provet var kraftigt nedbrutet och nästan bara förkolnat material fanns kvar. Bland detta märks främst köksavfall i form av benfragment och förkolnad säd, främst havre men även skalkorn och brödvete. Tillsammans med säden finns även förkolnade ogräs och lite spår av ängsväxter.

Bilaga 4. ^{14}C -analys

UPPSALA
UNIVERSITET

Ångströmlaboratoriet
Tandemlaboratoriet

Kol-14 gruppen

Besöksadress:
Ångström Laboratoriet
Lägerhyddsvägen 1

Postadress:
Box 529
751 21 Uppsala

Telefon:
018 – 471 3124

Telefax:
018 – 55 5736

Hemsida:
<http://www.tandemlab.uu.se>

E-post:
radiocarbon@physics.uu.se

Uppsala 2022-05-24

Jens Heimdahl
Statens Historiska Museer
Arkeologerna
Instrumentvägen 19
126 53 HÄGERSTEN

Resultat av ^{14}C datering av makrofossiler från Dalby 63:4, Lund, Skåne (proj. A_2020_0085). (p 4300)

Förbehandling av makrofossiler:

1. 1 % HCl tillsätts (10 h, under kokpunkten) (karbonat bort).
2. 0.5 % NaOH tillsätts (1 h, 60 °C). Löslig fraktion fälls genom tillsättning av konc. HCl. Fällningen som till största delen består av humusmaterial, tvättas, torkas och benämns fraktion SOL. Olöslig del, som benämns INS, består främst av det ursprungliga organiska materialet. Denna fraktion ger därför den mest relevanta åldern. Fraktionen SOL däremot ger information om eventuella föroreningars inverkan.

Före mätningen av ^{14}C -innehållet i acceleratorm förbränns det tvättade och intorkade materialet, surgjort till pH 3, till CO_2 -gas som i sin tur grafiteras genom en Fe-katalytisk reaktion. I den aktuella undersökningen har fraktionen INS daterats.

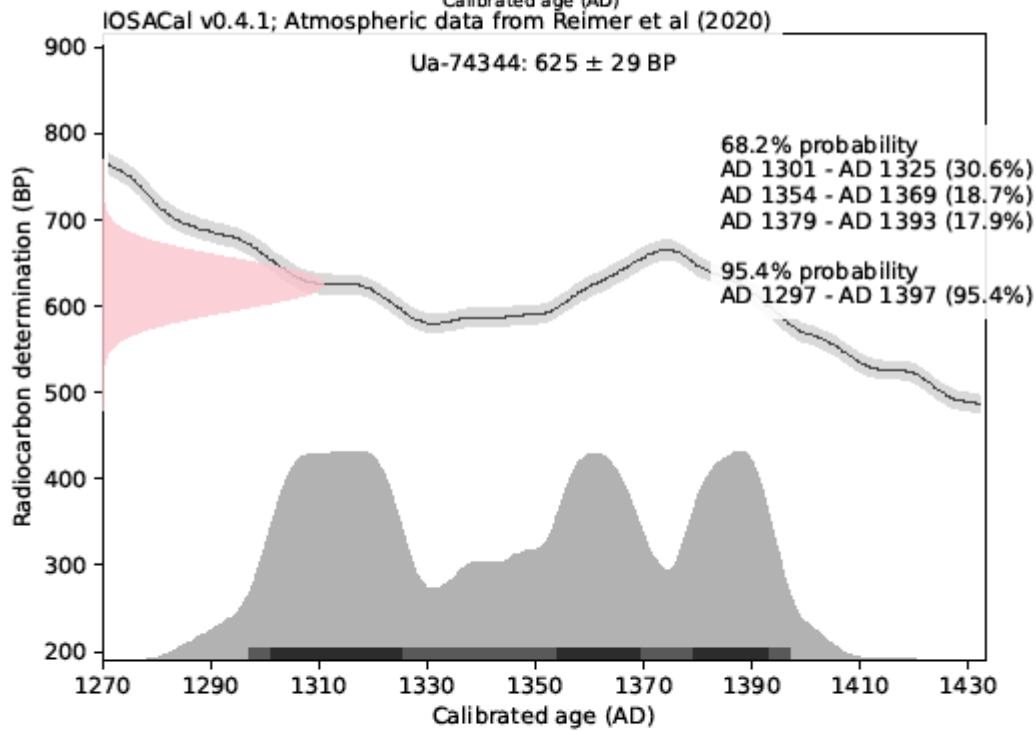
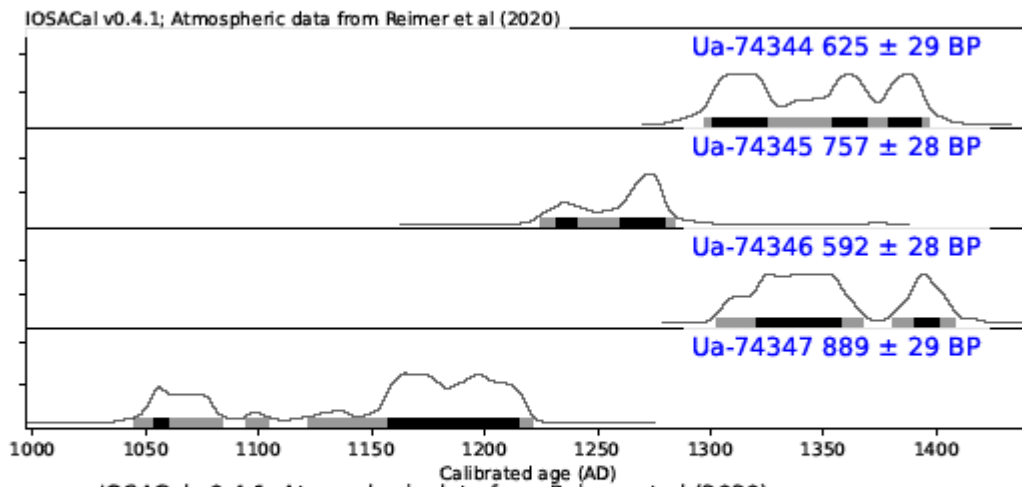
RESULTAT

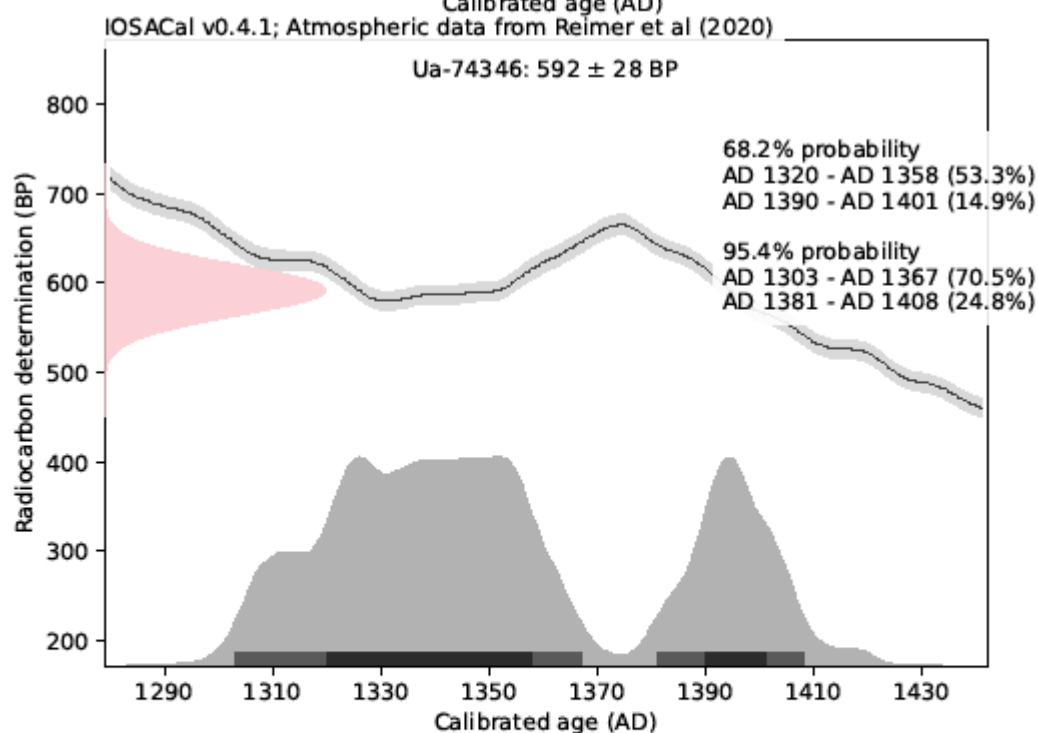
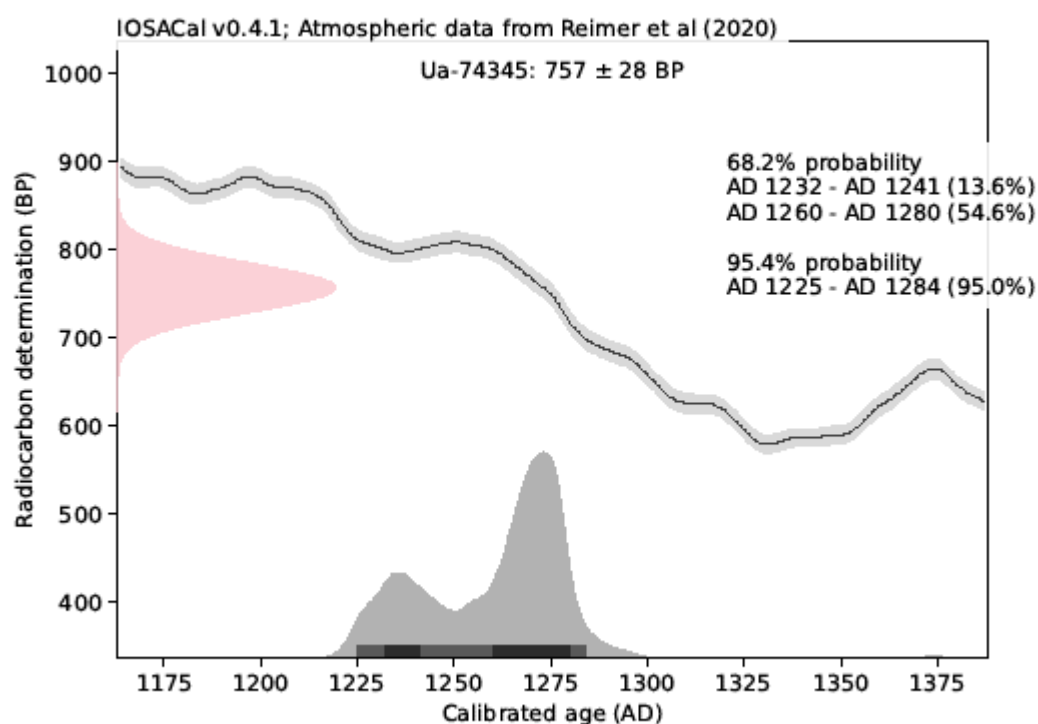
Labnummer	Prov	$\delta^{13}\text{C}\text{‰ V-PDB}$	^{14}C ålder BP
Ua-74344	Prov 162	-27,9	625 ± 29
Ua-74345	Prov 182	-25,9	757 ± 28
Ua-74346	Prov 194	-24,6	592 ± 28
Ua-74347	Prov 268	-22,6	889 ± 29

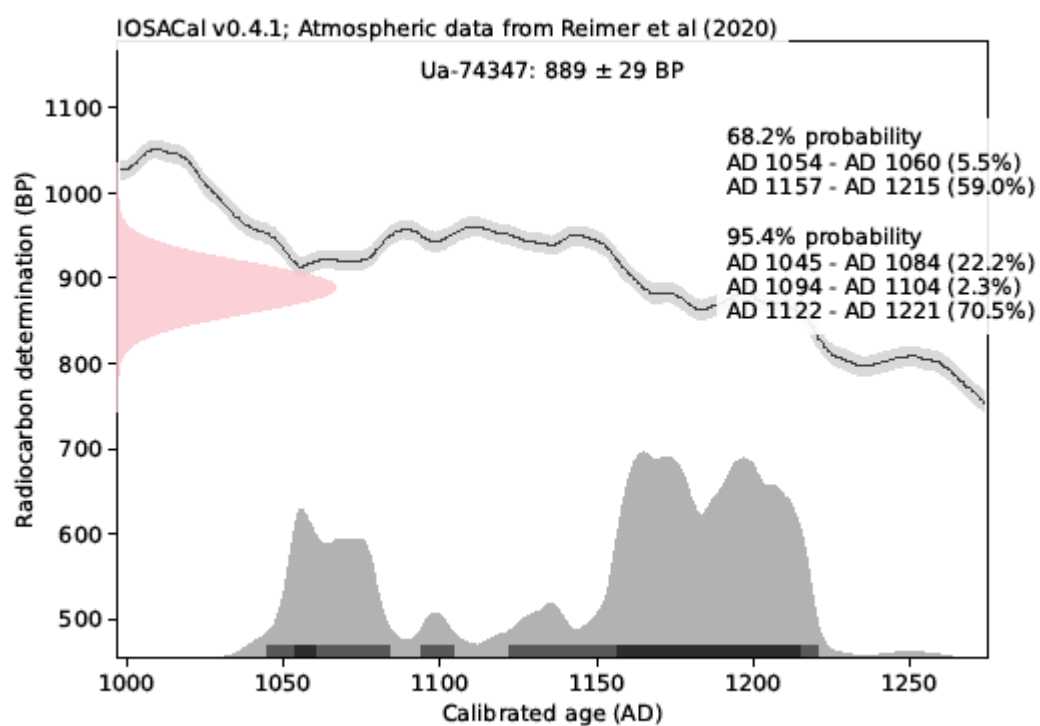
Med vänliga hälsningar

Maximilian Schmidt/Daniel Primetzhof

Kalibreringskurvor

Bilaga 5. Konserveringsrapport

Konserveringsrapport

Uppdragsgivare: Kulturen

Fastighet: Dalby 63:4

Projektledare: Linnea Lidh

Sakord: Föremål av Cu-legering

Fyndnr: 33107:80, :81

Datum: 2022-01-24

Konservator: Lovisa Dal

Material: Cu-legering

Beskrivning:

33107:80 Två knappar och en ring av omvirad tråd som sitter uppträdda på en deformerad ram/ögla. Ramen har en rektangulär form med tunna sidostycken med runt tvärsnitt. Tvärstyckena är på båda sidor tillplattade och dekorerade med mjuka linjer och tvära streck på ovansidan. Undersidan är slät. Ena sidostycket är av och delarna har tryckts ihop.

Den ena knappen är sammansatt av två skålade halvor, där den förgyllda ovansidan avbildar huvudet på en grip med krona (?) omgivet av prickar. Dekoren är i relief. På knappens baksida sticker öglan ut. Då den sammansatta knappen är ihållig har den blivit lite intryckt på baksidan.

Den andra knappen är rund och platt med slät, mörk yta. Öglan som sticker ut på baksidan är fäst lite vid sidan av centrum.

Mellan knapparna hänger en lite dubbelvrad ögla av tjock tråd med runt tvärsnitt. Ändarna är sammantvinnade och omvikta.

33107:81 Nyckel med rakt skaft där axet utgörs av att den nedre delen plattats till och böjts ut i rät vinkel. Mitt i den utvikta plattan är ett stort runt hål. Skaftets greppände är rak, men även denna tillplattad och försedd med ett litet hål. I hålet hänger en enkel ring av tråd med omvikta ändar.

Tillstånd: Samtliga föremål är korroderade på ytan, med fläckvisa gropar och fläckar. Metallerne är dock stabila.

Åtgärd: Föremålen tvättades i avjoniserat vatten och rengjordes mekanisk med skalpell och borstar under mikroskop. Ytorna skyddades med 5% Paraloid B72.

Dokumentation: Arbetsfotografier tagna före och efter konservering.

LUHM33107:80 Före konservering

LUHM33107:80 Efter konservering

LUHM33107:81 Före konservering

LUHM33107:81 Efter konservering

2022

- 2022:1 Rådhuset i Helsingborg Kunskapsunderlag. Rådhuset 3, Helsingborg. Lena Hector och Carita Melchert.
- 2022:2 Munkarps kyrka, Munkarp 4:40, Höörs kommun, Skåne län. Antikvarisk medverkan. Carita Melchert.
- 2022:3 Värpinge 17:10, RAÄ 156:1, L1988:4998. Värpinge, Lunds socken, Lunds kommun, Skåne län. Schaktningsövervakning 2018. Aja Guldåker & Sebastian Boström.
- 2022:4 Innerstaden 2:1 – Lilla Fiskaregatan, RAÄ Lund 73:1, L1988:5459. Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2017. Kristoffer Brink.
- 2022:5 Universitetet 1. RAÄ Lund 73:1, L1988:5459. Lunds stad och kommun, Skåne län. Schaktningsövervakning 2021. Sebastian Boström
- 2022:6 Lilla Fiskaregatan och Stora Gråbrödersgatan, fornlämning RAÄ Lund 73:1/Lämningsnr 1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2019. Gertie Ericsson.
- 2022:7 Sankt Petri Kyrkogata. RAÄ Lund /L1988:5459. Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2020-2021. Sebastian Boström.
- 2022:8 Sankt Mikael 6. RAÄ Lund /L1988:5459. Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2019. Krister Kåm Tayanin.
- 2022:9 Västra Mårtenstorget. RAÄ Lund /L1988:5459. Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2020. Linnea Lidh
- 2022:10 Kv Eskil 20. RAÄ Lund /L1988:5459. Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2017. Imelda Bakunic Fridén
- 2022:11 Apoteket Svanen, Apotekaren 11, Lunds kommun, Skåne län, Antikvarisk medverkan 2021-2022. Carita Melchert.
- 2022:12 Bredgatan etapp 3. RAÄ Lund 73:1/L1988:5459. Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2017-2018. Sebastian Boström.
- 2022:13 Lund 73:1. RAÄ Lund 73:1/L1988:5459. Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2017-2018. Krister Kåm Tayanin.
- 2022:14 Tosterups kyrka. Tosterups socken, Tomelilla kommun, Skåne län. Arkeologisk kyrkvindsstädning 2022. Krister Kåm Tayanin.
- 2022:15 Innerstaden 2:1 Lund. RAÄ Lund 73:1/L1988:5459. Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2020-2021. Generellt tillstånd – Krafteringen. Imelda Bakunic Fridén
- 2022:16 Kv Domkyrkan 1 och 2. RAÄ Lund 73:1/L1988:5459. Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2020–2021. Imelda Bakunic Fridén
- 2022:17 Mårtenstorget. Fornlämning RAÄ Lund 73:1/L1988:5459. Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk förundersökning 2022. Imelda Bakunic Fridén
- 2022:18 Innerstaden 2:1, Lund. RAÄ Lund 73:1/L1988:5459. Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2020–2021. Generellt tillstånd – VA Syd. Imelda Bakunic Fridén

- 2022:19 Kv Domkyrkan 1 och Sankt Laurentius 3. Fornlämning RAÄ Lund 73:1/L1988:5459. Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2017. Imelda Bakunic Fridén
- 2022:20 Dalby 63:4 m.fl. RAÄ Dalby 40:1/L1988:815. Dalby socken och Lunds kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2020–2021. Linnea Lidh